

МЕМОРІАЛЬНІ ДОШКИ ЯК ДОКАЗ ЗЛОЧИНІВ РФ У КРИМУ

Меморіальні дошки як доказ злочинів РФ у Криму

Київ, липень 2023.

Автор: Анастасія Воробйова

Монітори: Олег Охредько, Тетяна Личко

Загальна редакція: Суляліна Марія

Літературна редакція: Марина Будзар

Верстка та дизайн: Максим Афанасьєв

Дослідження: **Меморіальні дошки як доказ злочинів РФ у Криму**

/ А. Воробйова, М. Суляліна, О. Охредько, Т. Личко. – Київ: ЦГП «Альменда» 2023.

– 56 с.

Моніторинговий звіт підготовлено Центром громадянської просвіти «Альменда» в рамках проєкту «Зруйноване дитинство: Наближаючи правосуддя». Зміст цього документа є виключною відповідальністю ГО Центр Громадянської Просвіти «Альменда» і не обов'язково відбиває позицію Civil Rights Defenders.

Центр громадянської просвіти «Альменда» (ЦГП «Альменда») – громадська організація, зареєстрована в Ялті 2011 року. До 2014 року пріоритетним напрямком діяльності організації була просвіта в сфері прав людини. В 2014 році в зв'язку із окупацією Криму організація вимушена була переїхати до Києва. На сьогодні пріоритетними напрямками діяльності організації є забезпечення систематичного збору точних, своєчасних, перевірених даних щодо брутальних порушень, вчинених стосовно дітей в ситуаціях збройного конфлікту

Для підготовки моніторингових звітів ЦГП «Альменда» керується принципами об'єктивності, достовірності та своєчасності.

Детальніше про Центр громадянської просвіти «Альменда»: <http://almenda.org>

Контакти для зауважень і пропозицій

Електронна пошта: info@almenda.org

ЗМІСТ

ВСТУП	4
МЕТОДОЛОГІЯ	7
МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ	7
ДОШКИ І МЕМОРІАЛІЗАЦІЯ – МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПРАВ ЛЮДИНИ	8
ОСНОВНА ЧАСТИНА	9
ВІДКРИТТЯ МЕМОРІАЛЬНИХ ДОШОК – ТРАДИЦІЯ В РФ І СРСР	9
ЗВ'ЯЗОК МЕМОРІАЛІЗАЦІЇ З МІЛІТАРИЗАЦІЄЮ В ШКОЛАХ ОКУПОВАНОГО КРИМУ	11
Тимчасово окупований Крим	12
ІСТОРІЇ	16
Учасник Юнармії – Дмитрій Котов	16
Учасник козацького руху – Даниил Чернюх	18
Ті, чиї родичі є військовослужбовцями чи пропагандистами мілітаризму	21
Илья Нечайкин	21
Максим Степанов	25
Александр Патрашку	26
Александр Краснобаев	27
Ті, у чиїх школах є загони Юнармії, кадетські класи, інші мілітаристські організації	30
Сергей Горбунов	30
Владимир Чеботарев	32
Николай Гуцел	33
Олег Орлов	34
Тимофей Перепелица	35
Егор Толмачев	37
Алексей Онопченко	38
Дмитрий Грибенштейн	39
Максим Старовойтов	40
Зенур Абдуразаков	41
Олег Голиченко	42
Андрей Ветров	45
Валентин Исайчев	45
Богдан Мельник	47
Максим Гутовский	48
Владимир Цыгоний	49
Дмитрий Лошатецкий	50
Перейменування загонів Юнармії на честь загиблого	51
Антон Лешуков	51
Дмитрий Ярошик	52
ВИСНОВКИ	54

ВСТУП

Це дослідження аналізує практики встановлення на фасадах навчальних закладів окупованого Криму меморіальних дошок на честь загиблих під час нової фази російсько-української війни або так званої «Спеціальної військової операції» (надалі у тексті – так звана «СВО»), яку Російська Федерація розпочала проти України 24 лютого 2022 року.

У контексті дослідження поняття «меморіальна» чи «пам'ятна» дошка має таке тлумачення: металева, мармурова, гранітна плита з написом (часто із зображенням), встановлювана з метою увічнити визначні події в історії країни, міста або факт перебування у тому чи іншому місці видатних особистостей.¹

Загалом, пам'ятні дошки, які можна знайти на будівлях, є одним із найефективніших і найпомітніших засобів комеморації та формування історичного середовища. Дошки «безпосередньо і відчутно» з'єднують минуле та сьогодення і виконують різноманітні функції, зокрема просвітницьку й інформативну, роблячи історію через архітектурно-декоративні форми більш доступною для людей різного віку та походження.² На думку російських дослідників, меморіальні дошки є «коротким літописом історії країни», тому за своїм функційним призначенням також є «ідеологічно навантаженими пам'ятками архітектури, яким в усі часи надавалася окрема функція **ідеологічного впливу**».³

Меморіальні дошки, як і пам'ятники/монументи є важливим елементом символічного кодування міського простору, вони беруть безпосередню участь у процесах формування міської ідентичності. Завдяки простоті встановлення та бюджетній доцільності це **наймасовіша мистецька форма увічнення історичної пам'яті в середовищі міста**.⁴

Як зазначають самі російські дослідники, **політика пам'яті** може використовуватися як **інструмент соціального управління**, тому проблеми встановлення, руйнування, відновлення пам'ятників, вибору тих чи інших форм увічнення є одними з найбільш актуальних для суспільного та політичного життя, зокрема й у РФ.⁵

Тому феномен встановлення меморіальних дошок на території тимчасово окупованого Криму розглядатиметься з урахуванням таких чинників:

1 https://shron1.chtyvo.org.ua/Shmyh_Roman/Terminolohichniy_slovnyk-dovidnyk_z_budivnytstva_ta_arkhitektury.pdf

2 <https://www.english-heritage.org.uk/siteassets/home/visit/blue-plaques/propose-plaque/commemorative-plaques-guidance-pt1.pdf>

3 Е.А. Беседина, Т.В. Буркова, «МЕМОРИАЛЬНАЯ ДОСКА КАК ЗНАК КОММЕМОРАЦИИ И КОММУНИКАЦИИ В СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ», доступ: <https://histrf.ru/uploads/media/default/0001/08/21e9d9a8e9e18592838332426e7c40ebfb5ed18f.pdf>

4 <https://core.ac.uk/download/pdf/32258383.pdf>

5 <https://cyberleninka.ru/article/n/v-etom-zdanii-zhil-i-rabotal-memorialnye-doski-kak-obraz-istoricheskoy-pamyati/viewer>

1. Встановлення меморіальних дошок «на честь так званих героїв СВО» розпочалося саме після 24 лютого 2022 року. Якщо у 2014-2022 роках окупаційна влада Криму активно спекулювала на темі так званої «Великої Вітчизняної Війни», відкриваючи дошки на честь «героїв Радянського Союзу»⁶, то з початком так званої «СВО», коли влада РФ стала просувати ідеологічний наратив «історичних паралелей» між так званою «Великою Вітчизняною Війною» і так званою «СВО», створюючи новий пантеон «героїв Вітчизни», меморіалізація «героїв СВО» у пам'ятних дошках поширилася на тимчасово окупованому півострові.
2. Дошки присвячені загиблим військовослужбовцям збройних сил РФ, котрі навчались на території окупованого Криму
3. Частина дошок присвячена тим військовослужбовцям, які на момент окупації Криму 2014 року були дітьми, у подальшому навчались за російськими програмами і перебували під російським ідеологічним впливом, передусім мілітаристським.
4. Дошки встановлюються саме на стінах навчальних закладів, де навчались загиблі (здебільшого заклади середньої та неповної вищої освіти: школи і технікуми), для здійснення ідеологічного впливу на нову генерацію кримських школярів.

Ці тези підтверджуються виступами представників окупаційної адміністрації Криму. Так, у промові голови так званого «Комітету Державної Ради Республіки Крим з патріотичного виховання та справ ветеранів» **Олександра Шувалова [Александр Шувалов]** щодо загиблих під час так званої «СВО» лунає теза про «гідних синів Вітчизни, що віддали свої життя за Батьківщину, повторивши подвиг наших дідів і прадідів під час Великої Вітчизняної війни» [ориг. – «достойные сыны Отечества, отдавшие свои жизни за Родину, повторившие подвиг наших дедов и прадедов во время Великой Отечественной войны»], які назавжди «залишаться у вдячних серцях співвітчизників» [ориг. – «навсегда останутся в благодарных сердцах соотечественников»]. Також серед методів патріотичного виховання, впроваджуваних в закладах освіти тимчасово окупованого Криму, Шувалов згадує «парти героїв» [парти героїв],⁷ кадетські класи, юнармійський рух, акції на підтримку солдатів і офіцерів, зокрема надсилання військовикам листів зі словами підтримки.⁸ Серед численних форм насадження російського мілітаризму встановлення меморіальних дошок зазвичай не згадується, але безумовно належить до їхнього переліку.

Характерною рисою мілітаристської політики РФ є формування у дітей і молоді окупованого Криму мотивації служити у російських збройних силах і сприйняття такої служби як власного громадянського обов'язку. У такий спосіб відбувається руйнація української ідентичності та заміщення її російською, складником якої є трактування участі у війні проти українського народу як громадянської чесноти, що призводить

6 <http://crimea.gov.ru/news/1701212>

7 «Парта Героя – учнівська парта з розміщеною на ній інформацією про особу, яка має безпосереднє відношення до школи й «увійшла в історію вітчизни та/або є героєм свого часу», з її фотографією, біографією, описом героїчних вчинків. Право сидіти за такою партою отримують учні, котрі мають успіхи у навчанні та беруть активну участь у житті школи. Акція «Парта героя», підтримана Всеросійською політичною партією «Єдина Росія», має загальнодержавний масштаб (джерело – <http://school30.roovr.ru/shkolnaya-zhizn/muzeynaya-i-poiskovaya-rabota/parta-geroya/>).

8 <https://new.crimiz.ru/rubriki/102-lyudi-i-sudby/20289-na-partie-ego-fotografiya-i-vsegda-zhivye-tsvety>

до смертельних наслідків.⁹ Про проблему мілітаризації Криму і використання освіти з такою метою було згадано в резолюціях Генеральної Асамблеї ООН:

- ▶ 8. *...выражает глубокую обеспокоенность по поводу продолжающегося призыва Российской Федерацией жителей Крыма, в том числе имеющих украинское гражданство, в свои вооруженные силы, включая их направление на военные базы в Российской Федерации, и настоятельно призывает Российскую Федерацию незамедлительно прекратить такую деятельность, которая идет вразрез с международным гуманитарным правом;*
- ▶ 9. *...призывает Российскую Федерацию воздерживаться от создания образовательных учреждений, организующих военную подготовку крымских детей с заявленной целью подготовки к военной службе в рядах вооруженных сил Российской Федерации, воздерживаться от создания курсов военной подготовки в крымских школах и прекратить усилия по официальному включению крымских образовательных учреждений в систему «военно-патриотического» воспитания Российской Федерации;*
- ▶ [8. *...висловлює глибоке занепокоєння з приводу продовженого Російською Федерацією призову жителів Криму, зокрема тих, хто має українське громадянство, до своїх збройних сил, включно із направленням їх на військові бази до Російської Федерації, і невтомно закликає Російську Федерацію негайно припинити таку діяльність, що протирічить міжнародному гуманітарному праву;*
- ▶ 9. *...закликає Російську Федерацію утримуватися від створення освітніх установ, які організовують військову підготовку кримських дітей із заявленою метою підготовки до військової служби в лавах збройних сил Російської Федерації, утримуватися від створення курсів військової підготовки в кримських школах і припинити зусилля з офіційного залучення освітніх установ Криму до системи «військово-патріотичного» виховання Російської Федерації;]*¹⁰

Діти, котрі навчались в Криму у 2014-2022 роках, у шкільні роки перебували під міцним ідеологічним впливом російської пропаганди, і зараз їхня смерть під час російсько-української війни стає новим інструментом мілітаризації молодих людей Криму, яким наполегливо рекомендують «наслідувати» приклад своїх загиблих співвітчизників. Саме тому діти – і ті, які під впливом російської пропаганди і всупереч правилам і законам окупації були призвані до російської армії за досягнення повноліття, і ті, які зараз наражаються на цей ризик, – є жертвами протиправних практик РФ на окупованому півострові. І розглянуті в цьому дослідженні **меморіальні дошки на стінах кримських навчальних закладів** тлумачаться як **прямий доказ злочинів РФ проти дітей на окупованому півострові**.

9 <https://almenda.org/rosijska-sistema-znishhennya-identichnosti-ukrainskix-ditej-na-tot-sxema/>

10 <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N20/340/13/PDF/N2034013.pdf?OpenElement>

МЕТОДОЛОГІЯ

Географічні межі дослідження – використовувались лише меморіальні дошки, встановлені на території тимчасово окупованого Криму і міста Севастополь. Вибір саме такого фокусу розвідки обумовлений тим, що мілітаризація окупованого Криму розпочалася ще з 2014 року і характеризувалася впровадженням російських мілітаристських ідей і знищенням української громадянської ідентичності в закладах освіти. Сам процес руйнації української освіти і мілітаризації детально описувався у звіті ЦГП «Альменда» «Кримській сценарій»,¹¹ де зазначалося, що саме героїзація учасників так званої «СВО» стала однією з характерних рис політики окупаційної влади Криму у 2022 р. Однак такі практики є логічним продовженням процесу мілітаризації, розпочатого ще у 2014 році з моменту окупації Криму Російською Федерацією.

Для дослідження використовувались праці російських вчених, але виключно з метою обґрунтувати використання РФ комеморативних практик як інструменту ідеологічного впливу.

З відкритих джерел зібрано інформацію про 59 дошок, 33 з яких належать особам, народженим після 1998 року. Детально досліджено біографію 29 з них. Щодо кожного зібрана інформація з відкритих джерел, включно з ресурсами окупаційних адміністрацій і сторінками в соцмережі «Вконтакте». Використання даних соцмережі «Вконтакте» зумовлено тим, що після повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України більшість інформації від представників окупаційної влади опубліковано саме в цій соціальній мережі, тому вона зараз є фактично єдиним можливим джерелом доступу для отримання необхідних відомостей. Тими самими міркуваннями обумовлено використання власне російських і окупаційних джерел. Інформація, репрезентована у цьому звіті, має за мету фіксацію злочинів Російської Федерації та боротьбу з поширюваною нею дезінформацією.

Автори дослідження були обмежені лише доступними для них ресурсами.

У більшості навчальних закладів, де навчались загиблі, діють загони Юнармії, кадетські класи, але не на всіх сайтах збережена інформації за роки навчання осіб, що теж обмежувало роботу дослідників.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є встановлення зв'язку між політикою мілітаризації, впровадженою Російською Федерацією в закладах освіти окупованого Криму, і впливом на свідомість дітей, які навчалися і навчаються в умовах окупації. У цьому сенсі меморіальні дошки, з одного боку, є наглядним доказом згубності мілітаристських наративів для дітей і молоді, а з іншого боку, встановлення їх на закладах освіти є додатковим інструментом мілітаризації майбутніх поколінь.

11 <https://almena.org/analychnyy-zvit-universalny-soldat-2022-2023/>

ДОШКИ І МЕМОРІАЛІЗАЦІЯ – МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПРАВ ЛЮДИНИ

Спеціальна доповідка ООН з культурних прав Фаріда Шахід у 2014 році підготувала цикл доповідей, пов'язаних з процесом меморіалізації.¹² Заходи меморіалізації тлумачаться нею як «процеси, що забезпечують необхідний простір для формування постраждалими своїх різноманітних наративів у культурно значущий спосіб». Такі процеси охоплюють комплекс дій, що складається з численних практик і культурних проявів, які обов'язково мають фізичний вимір, включно зі встановленням матеріальних пам'яток.

Меморіали мають як приватні/рефлексивні, так і громадські/освітні цілі. Вони орієнтовані не лише на минуле (фіксація подій, визнання та вшанування жертв), але водночас і на сьогодення (забезпечення процесу примирення та відновлення довіри між громадами) і майбутнє (запобігання подальшому насильству через освітньо-інформативні практики).¹³

Але метою меморіалізації також може бути використання пам'яті як інструменту розбудови нації та конструювання національних ідентичностей або навіть як інструменту легітимації влади над територією, згуртування людей навколо однієї ідентичності та виправдання планів політичної агресії (експансії).¹⁴

Також фізичні меморіали, як частина символічно-культурного ландшафту, однаково впливають як на бачення людьми подій минулого, так і на розуміння ними проблем сьогодення, тому потребують критичного оцінювання. Як зазначає спеціальна доповідка, це особливо важливо, коли «люди, зокрема діти, живуть у тіні численних повторюваних зображень і символів, таких, як фрески та статуї»¹⁵. Тому загалом позитивні процеси меморіалізації мають активізувати критичне мислення щодо історії. Утім, процеси пам'яті, пов'язані зі збройним конфліктом, можуть призвести до маніпулювання історією, до формування культу мучеництва, що «знову роз'ятрює рани минулого, посилює ненависть і спонукає до нових актів насильства».¹⁶

У підсумку, за висновками Фаріди Шахід, процес меморіалізації має сприяти критичному осмисленню подій минулого, щоби процеси увічнення пам'яті доповнювалися заходами, спрямованими на удосконалення історичної обізнаності суспільства, на підтримку високоякісних дослідницьких проектів, культурно-освітніх ініціатив. Саме ці засади використовуватимуться для аналізу практик РФ зі встановлення меморіальних дошок на території окупованого Криму.

12 Report on memorization processes in post-conflict and divided societies, [Звіт про процеси меморіалізації в постконфліктних і розділених суспільствах], A_HRC_25_49-EN

13 Report on memorization processes in post-conflict and divided societies, [Звіт про процеси меморіалізації в постконфліктних і розділених суспільствах], A_HRC_25_49-EN., Para 13

14 Report on memorization processes in post-conflict and divided societies, [Звіт про процеси меморіалізації в постконфліктних і розділених суспільствах], A_HRC_25_49-EN., Para 14

15 Sebastian Brett and others, Memorialization and Democracy: State Policy and Civic Action, p. 7.

16 Report on memorization processes in post-conflict and divided societies, [Звіт про процеси меморіалізації в постконфліктних і розділених суспільствах], A_HRC_25_49-EN., para 40

ОСНОВНА ЧАСТИНА

1

ВІДКРИТТЯ МЕМОРІАЛЬНИХ ДОШОК – ТРАДИЦІЯ В РФ І СРСР

Вважається, що у Росії перші знаки пам'яті з'явилися після 1812 року і слугували для визначення рівня води під час повені. У 1880 року з'явилася перша пам'ятна табличка на честь російського поета О. Пушкіна, і з того часу такі кам'яні та металеві знаки нагадують про людей і знаменні події.

Меморіальна дошка – це архітектурно-скульптурний твір, призначений для встановлення на фасадах будинків, який створюється з міцних матеріалів (металу, натурального каменю, сплавів бронзи тощо). Інформацію на табличці подано лаконічно: ім'я людини, роки життя, як саме це місце пов'язано з діяльністю особи. Композиція часто доповнюється портретом у техніці гравіювання або барельєфу.¹⁷

В РФ встановлення пам'ятних дошок є досить масовим явищем. Лише у Москві на фасадах будівель нині встановлено понад 1 600 меморіальних дошок, серед яких «особливе місце» посідають присвячені героям та подіям так званої «Великої Вітчизняної війни». За інформацією з російських ресурсів, меморіальні дошки є «даниною поваги минулому», – «невід'ємній частині культурної спадщини». Тобто, кожна меморіальна дошка акумулює частку «історичної пам'яті, без якої неможливо створювати міцне сьогодні та майбутнє».¹⁸

Правове регулювання установки та забезпечення безпеки меморіальних дошок унормовується законом РФ від 14 січня 1993 р. № 4292-1 «Про увічнення пам'яті загиблих під час захисту Вітчизни». Цьому напрямку комеморативної діяльності у РФ приділено велику увагу, бо він «відбиває уявлення про спадкоємність справи ветеранів Великої Вітчизняної війни, що сформувалося в історичній пам'яті російського суспільства». Російські дослідники наголошують не лише на увічненні пам'яті про героїв і події так званої «Великої Вітчизняної війни», а й на виконанні «священного обов'язку всіх громадян», яким є, як зазначено в Законі, «поштивне ставлення до пам'яті загиблих під час захисту Вітчизни або її інтересів». До форм увічнення пам'яті загиблих віднесено створення надгробків, пам'ятників, стел, обелісків, а також інших меморіальних споруд і об'єктів (серед яких і меморіальні дошки).¹⁹

Меморіальні дошки є невід'ємними складниками сучасного урбаністичного ландшафту і своєрідними репліками історії, що транслиють у соціум певний культурний досвід і постають важливим інструментом формування міської ідентичності.²⁰

Російські дослідники з питань меморіалізації зазначають, що у міському просторі меморіальні дошки виконують три основні функції: інформаційно-комунікативну, історико-меморіальну (або комеморативну) та художньо-естетичну.²¹ Вони також утворюють своєрідні «місця пам'яті», за допомогою яких у суспільстві закріплюється, зберігається і передається пам'ять про минуле.²²

Тобто меморіальні дошки є досить розповсюдженою формою комеморації в Росії, маючи функцію формування ідентичності. Але ця традиція вкорінена в радянські часи і підживлена міфом про «героїчну перемогу» у «Великій Вітчизняній Війні», з пантеоном власних героїв, увіковічених у численних пам'ятних дошках.

17 <https://www.sv-vzgliad.ru/2018/04/03/memorialnye-doski-zachem-oni-nuzhny-kak-poyavlyayutsya/>

18 https://mosrest.mos.ru/upload/medialibrary/6fc/mdm_final_prevyu.pdf

19 <http://naukavestnik.ru/doc/gv1801Besedina.pdf>

20 <https://core.ac.uk/download/pdf/32258383.pdf>

21 Беседина Е., Буркова Т. Реализация коммеморативной и информационнокоммуникативной функций мемориальных досок в начале XXI века. Світогляд – філософія – релігія. 2014. Вип. 6. С. 146–155.

22 Беседина Е., Буркова Т. «В этом здании жил и работал...»: мемориальные доски как образ исторической памяти / Искусство и зритель. СПб., 2013. С. 48.

2

ЗВ'ЯЗОК МЕМОРІАЛІЗАЦІЇ З МІЛІТАРИЗАЦІЄЮ В ШКОЛАХ ОКУПОВАНОГО КРИМУ

Останні кілька місяців російська влада масово встановлює меморіальні дошки на згадку про героїв так званої «спецоперації». Десятки пам'ятних знаків з'явилися на теренах всієї Росії – про це пишуть як федеральні, так і регіональні ЗМІ.²³ Така політика має на меті створення паралелей з подіями так званої «Великої Вітчизняної Війни» і репрезентацію подій нинішньої війни проти України як продовження боротьби проти фашизму.

Ця традиція бере початок від рішення Президії СРСР надати «Дню Перемоги» статус загальносоюзного неробочого свята, що, на думку багатьох сучасних істориків, знаменувало початок «повномасштабного» культу війни в СРСР²⁴, успішно продовжений у сучасній Російській Федерації. Міф про «Велику Вітчизняну Війну» був остаточно інституалізований на межі 1960-х – 1970-х років, насамперед у музейних практиках, але не в останню чергу – в архітектурно-меморіальних формах пам'ятників і пам'ятних дошок.

Тоді в радянських джерелах «Велика Вітчизняна війна» стала вагомим елементом ідентифікації радянської людини, основоположною подією нового післявоєнного світового порядку. Всередині СРСР перемога стала символом єдності радянського населення з комуністичною партією та її соціальним проектом.²⁵

Ще у радянські часи на місцевому рівні школи встановлювали меморіальні дошки на честь колишніх учнів, учасників «Великої Вітчизняної Війни» (під гаслом «Вони вчилися в нашій школі»). До середини 1970-х років на кожному факультеті Ленінградського державного університету з'явилися стенди про колишніх студентів під назвою «вони захищали Ленінград». Вулиці та парки перейменовувалися на честь місцевих жителів, передусім комсомольців, які нібито вчинили «героїчні» подвиги на користь Батьківщини, що стало дієвим механізмом для створення відчуття стабільності та сталості, властивого брежнєвській добі.²⁶

Дедалі більш грандіозний стиль вшанування пам'яті війни, відображений у пишних акціях на кшталт всесоюзних турів, тлумачився багатьма вченими насамперед як «замінник» підтримувального міфу для радянського режиму.²⁷ Культ війни в російському контексті також розглядається крізь призму політики ідентичності, чи то як

23 <https://verstka.media/memorialnye-doski-prestupnikam>.

24 <https://www.cambridge-org.ludwig.lub.lu.se/core/books/soviet-myth-of-world-war-ii/monumental-memory/3F9AC4D6DD308D218BFC7CE3814226CC>.

25 <https://calenda.org/200865?formatage=print&lang=en>.

26 <https://eprints.whiterose.ac.uk/96606/3/Hornsby-Soviet-Youth-On-The-March.pdf>.

27 <https://eprints.whiterose.ac.uk/96606/3/Hornsby-Soviet-Youth-On-The-March.pdf>.

прояв бурхливого російського націоналізму, чи як спроби офіційних осіб побудувати «сильнішу панрадянську ідентичність».²⁸

ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИЙ КРИМ

Досить влучно описує політики меморіалізації на території окупованого Криму російська дослідниця Д. Чубукова. У своїй статті вона зазначає, що «комеморативна пильність» російської влади призводить до зведення справжніх «бастіонів місць пам'яті» на території Криму, як це визначив французький історик П'єр Нора. Наочним втіленням цієї політики стало створення низки об'єднаних спільною ідеологією пам'яток, присвячених людям і подіям недавнього минулого (наприклад, фактам окупації Криму у 2014 році) або досить віддаленим у часі (доби так званої «Великої Вітчизняної Війни»).

Як зазначає Чубукова, суть ідеологічного посилу, закладеного кожною такою пам'яткою, полягає в унаочненні «історичних прав Росії на Кримський півострів». Тому вибір сюжету для монументалізації визначається насамперед уявленнями сучасної російської політичної еліти (зокрема нової кримської «влади») про те, в чому саме полягають ці історичні права, які події минулого їх підтверджують і які особистості їх символізують.²⁹ Це можна прослідити і в місцевих нормативних актах, ухвалених окупаційною адміністрацією Криму.

По-перше, місцеві нормативні акти щодо політики комеморації було розроблено відповідно до законів РФ від 14 січня 1993 № 4292-1 «Про увічнення пам'яті загиблих під час захисту Вітчизни», ФЗ від 25 червня 2002, № 73-ФЗ «Про об'єкти культурної спадщини (пам'ятки історії та культури) народів Російської Федерації», а також закону так званої «Республіки Крим» від 11 вересня 2014 № 68-ЗРК «Про об'єкти культурної спадщини в Республіці Крим».

У міському поселенні Бахчисарай Бахчисарайського району Криму (далі – Бахчисарай), з метою «увічнення пам'яті видатних історичних подій, що відбулися на території міського поселення Бахчисарай, видатних осіб Російської Федерації, Республіки Крим та міського поселення Бахчисарай» було затверджено «Положення про порядок встановлення та утримання пам'ятників, пам'ятних (меморіальних) дошок, пам'ятних знаків на закладах муніципальної освіти міського поселення Бахчисарайського району Республіки Крим».³⁰

У цьому положенні пам'ятна (меморіальна) дошка – це «плита, виготовлена з довговічних матеріалів, з текстом, зображенням, барельєфами або іншими об'ємно-графічними елементами»; а пам'ятний знак – це «архітектурна, скульптурна чи архітектурно-скульптурна композиція, інформаційна дошка (табличка), пам'ятний камінь у поєднанні з інформаційним повідомленням у лаконічній формі».

28 Hornsby, R (2017) Soviet Youth on the March: The All-Union Tours of Military Glory, 1965–87. *Journal of Contemporary History*, 52 (2). pp. 418–445. ISSN 0022-0094
Brunstedt J. Building a Pan-Soviet Past: the Soviet War Cult and the Turn away from Ethnic Particularism. *Soviet and Post-Soviet Review*. 2011. Vol. 38.P. 149–71.

29 <https://cyberleninka.ru/article/n/pamyatniki-rossiyskogo-kryma-simvolicheskoe-zakreplenie-poluostrova-v-sostave-rossii>

30 https://rk.gov.ru/file/pub/pub_250791.pdf

Підставами для ухвалення рішення на встановлення пам'ятника, меморіальної дошки, пам'ятного знаку є

- значимість події чи особи в історії міського поселення Бахчисарай, так званої «Республіки Крим» та Російської Федерації;
- наявність визнаних досягнень у державній, громадській, політичній, військовій, виробничій і господарській діяльності, у науці, техніці, літературі, мистецтві та спорті, особливий внесок особистості у певну сферу діяльності, що приніс довготривалу користь міському поселенню Бахчисарай, так званій «Республіці Крим» чи Російській Федерації.³¹

Правила встановлення пам'ятників і меморіальних дошок на території муніципального утворення міський округ Сімферополь так званої «Республіки Крим» регулюють створення та встановлення пам'ятників, а також встановлення та демонтаж меморіальних дошок. Метою розробки цих Правил є «необхідність увічнення історичних подій та імен видатних діячів Росії, Республіки Крим та міста Сімферополь».

Критеріями для ухвалення рішень щодо встановлення пам'ятників і меморіальних дошок є:

- відображення запропонованим проектом важливої історичної події;
- наявність документально оформленого підтвердження заслуг і високої професійної майстерності особистості в галузі розвитку економіки, культури, освіти, науки та інших сферах; здійснення протягом тривалого часу активної громадської, благодійної та іншої діяльності, що сприяла розвитку території, підвищенню її престижу;
- участь особистості подіях, в яких виявилися героїзм, мужність, відвага.³²

Тобто в місцевих нормативних актах активно простежуються наративи про «спільність» видатних подій, особистостей і досягнень в історії Росії та Криму, що підтверджує колонізаторський характер політики РФ на окупованому півострові.

Одним із красномовних прикладів реалізації політичних наративів РФ щодо пам'яті на території тимчасово окупованого Криму є встановлення меморіальної дошки Владиславу Дорохину, 2000 р. н., м. Єлець Липецької області РФ.³³ Він переїхав з родиною до окупованого Сімферополя 2016 року, навчався у школі №1 (2016–2017). В Росії був учнем кадетського класу. Військову службу проходив у Севастополі матросом-мотористом у БЧ-5 сторожового корабля «Ладный» Чорноморського флоту РФ. Під час так званої «СВО» добровільно вступив до 810-ї бригади морської піхоти.³⁴

31 https://rk.gov.ru/file/pub/pub_250791.pdf

32 <http://simgov.ru/static/writable/documents/2015/04/06/ПРАВИЛА.pdf>

33 <https://vk.com/id674639342>

34 <https://crimeahrg.org/uk/zagibli-vijskovi-iz-krimu/>
<https://www.crimea.kp.ru/online/news/5057701/>
<https://crimea-news.com/society/2022/08/24/958907.html>
<https://openlipetsk.ru/residents/russian-land-svyatogor/>
https://warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=33248

«Владислав Александрович проявил мужество и отвагу, погиб, спасая своих раненых товарищей. Он сделал единственно правильный выбор, достойный **настоящего воина, настоящего россиянина**», – заявив так званий «голова Криму» Сергей Аксенов [Сергій Аксьонов].

[Владислав Олександрович виявив мужність та відвагу, загинув, рятуючи своїх поранених товаришів. Він зробив **єдино правильний вибір, гідний справжнього воїна, справжнього росіянина**].

Пам'ятну табличку встановили у Сімферополі на фасаді гімназії №1 імені І.В. Курчатова, яку закінчив Дорохін. З 2017 року в гімназії діють загони Юнарії.³⁵ Посмертно В. Дорохін отримав звання «Герой Росії» та «орден Мужності».

23 лютого 2023 року у Севастополі відбулася урочиста церемонія присвоєння десантному катеру Д-296 імені «Героя Росії Владислава Дорохіна».

„... Своим подвигом он (Владислав Дорохин – авт.) показал, на что способен русский солдат ради любви к Родине, помощи товарищам, ради свободы и справедливости. **Владислав Дорохин** достойный наследник героического поколения победителей фашизма. Мы сохраним память о герое, – выголосив на церемонії так званий «голова уряду Криму» **Юрий Гоцанюк**.³⁶

[«Своїм подвигом він продемонстрував, на що здатний російський солдат заради любові до Батьківщини, допомоги товаришам, заради свободи та спра-

35 <https://www.kurch-gim1.ru/yunarmiya.html>

36 <https://crimea-radio.ru/v-sevastopole-desantnomu-kateru-pris/>

ведливості. Владислав Дорохін – гідний спадкоємець героїчного покоління переможців фашизму. **Ми збережемо пам'ять про героя»].**

Владислав Дорохін був одним з тих росіян, котрі нелегально приїхали на територію тимчасово окупованого Криму після встановлення окупаційної влади РФ. Попри те, що він провчився в сімферопольській гімназії №1 лише рік, на його честь відкрили меморіальну дошку в навчальному закладі та провели помпезну церемонію перейменування катеру – нібито для збереження пам'яті про нього на території тимчасово окупованого Криму. Тобто окупаційна влада РФ задля закріплення необхідних їй наративів ладна використовувати й історії тих, хто приїхав на півострів як окупант, але загинув за «правильні російські цінності».

Показово: на церемонії відкриття дошки від імені учнів директорка гімназії №1 Ирина Гребенникова [Ірина Гребенникова] заповнила, що «пам'ять про Владислава Дорохіна, який загинув смертю хоробрих у бою з українськими націоналістами, буде збережено і його історія передаватиметься з покоління в покоління».³⁷ В шкільному музеї гімназії зараз виставлено особисті речі загиблого як нагадування нинішнім сімферопольським гімназістам про його «подвиг».³⁸

Тобто, на території тимчасово окупованого Криму Російська Федерація використовує процес меморіалізації, з одного боку, як інструмент легітимації буцімто «історичних» титульних прав на його територію, з іншого боку, – як важіль унаочнення зв'язку окупованого Криму з територією РФ через спільні історичні пам'ятки. У 2014–2022 роках такими спільними пам'ятками були «герої Радянського Союзу», зокрема «Великої Вітчизняної Війни», а з 2022 року почав формуватися міф про так званих «героїв СВО». Саме цей процес розглядатиметься далі, в індивідуальних історіях жителів Криму, які загинули під час так званої «СВО».

37 <https://glava.rk.gov.ru/ru/article/show/5736>

38 <https://www.youtube.com/watch?v=jZN015FkJTM>

ІСТОРІЇ

У цій секції розглядатимуться особисті історії жителів Криму, котрі, будучи школярами на момент початку окупації Криму, перебували під безпосереднім ідеологічним впливом російської влади, а потім були призвані на строкову службу до російської армії або долучились до її лав добровільно. Секція побудована так:

1. історії тих юнаків, про чиє членство в мілітаризованих російських організаціях достеменно відомо (Юнармія, «козачі» організації);
2. історії тих юнаків, про яких відомо, що вони мали родичів військовослужбовців чи пропагандистів мілітаризму;
3. історії тих юнаків, у чиїх школах виявлено загони Юнармії, кадетські класи, доведено реалізацію програм патріотичного виховання

Учасник Юнармії – Дмитрій Котов

Котов Дмитрій Александрович [Котов Дмитро Олександрович] народився 3 травня 1998 року у м. Джанкой. Є випускником школи-гімназії №6 м. Джанкой, яку закінчив у 2015 році, та Севастопольського державного технічного університету. Був у лавах Юнармії, що підтверджено інформацією з відкритих джерел і особистими фото.³⁹ На сьогоднішній день у цій школі активно діють загони Юнармії, є окрема група в соцмережі «Вконтакте» – <https://vk.com/club132242014>.

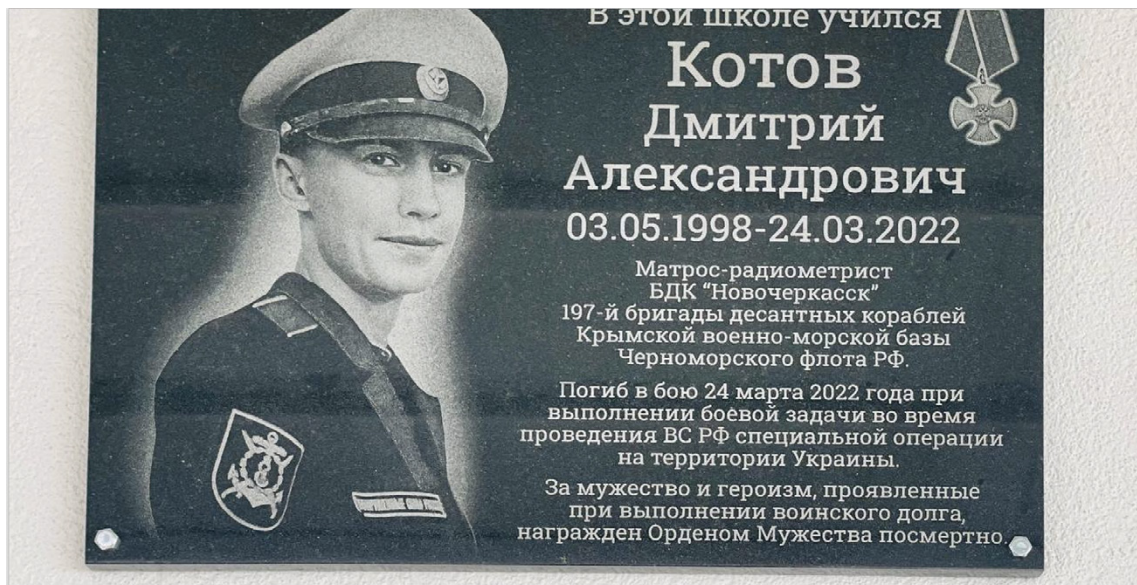
Джерело доступу: <https://ok.ru/httpdsngj>

39 <https://vesti92.ru/2023/03/22/v-chest-pogibshhego-matrosa-bdk-novocherkassk-v-dzhankoe-otkryli-memorialnuju-dosku.html>
<https://inlens24.ru/geroi-svo-geroi-otechestva-dzhankoy-2022.html>
<https://crimea-news.com/society/2023/03/22/1035944.html>
https://vk.com/club132242014?w=wall-74785690_366
https://vk.com/club132242014?w=wall94808902_2752

Після закінчення університету служив на великому десантному кораблі «Новочеркаськ» 197 бригади десантних кораблів Кримської військово-морської бази Чорноморського флоту РФ. В російській армії служив за контрактом, зі слів матері – без вагань пішов на так звану «СВО».

Мемориальная доска на здании школы — это продолжение славных традиций, на которых воспитывался будущий герой в этой школе. И благодаря которым, Дмитрий обладал стальным характером, несгибаемой волей, честностью, принципиальностью и высочайшим профессионализмом, – промовив так званий «голова адміністрації м. Джанкой Игорь Ивин [Ігор Івін].⁴⁰

[Меморіальна дошка на будівлі школи – це продовження славних традицій, на яких виховувався майбутній герой у цій школі. І завдяки яким Дмитро володів сталевим характером, незламною волею, чесністю, принциповістю та найвищим професіоналізмом]

Джерело доступу: <https://inlens24.ru/memorialnaya-doska-vypuskniku-dzhankoy-2023.html>

Указом президента Російської Федерації В. Путіна від 11 квітня 2022 нагороджений орденом Мужності (посмертно).⁴¹

Эти дети сейчас действительно творят новую историю. Они повторяют подвиги великих воинов Великой Отечественной войны. Значит, мы не зря давали знания этим детям. Очень патриотичный, очень воспитанный, очень обязательный, – розповіла мати загиблого Ксенія Котова.⁴²

[Ці діти зараз справді творять нову історію. Вони повторюють подвиги визначних воїнів Великої Великої Вітчизняної війни. Отже, ми не дарма давали знання цим дітям. Дуже патріотичний, дуже вихований, дуже відповідальний].

40 <https://inlens24.ru/memorialnaya-doska-vypuskniku-dzhankoy-2023.html>

41 https://vk.com/club100631248?w=wall94808902_2619

42 <https://sev.tv/news/85610.html>

Джерело доступу: <https://inlens24.ru/memorialnaya-doska-vypuskniku-dzhankoy-2023.html>

Завісу з меморіальної дошки зняли «юні патріоти гімназії» — учасники Всеросійського руху «Юнармія» та почесної варті школи Ельдар Меметов та Антон Ченчик. Роботу з юнармійцями у гімназії здійснює офіцер запасу, історик-краєзнавець Володимир Кривошеев [Володимир Кривошеев].

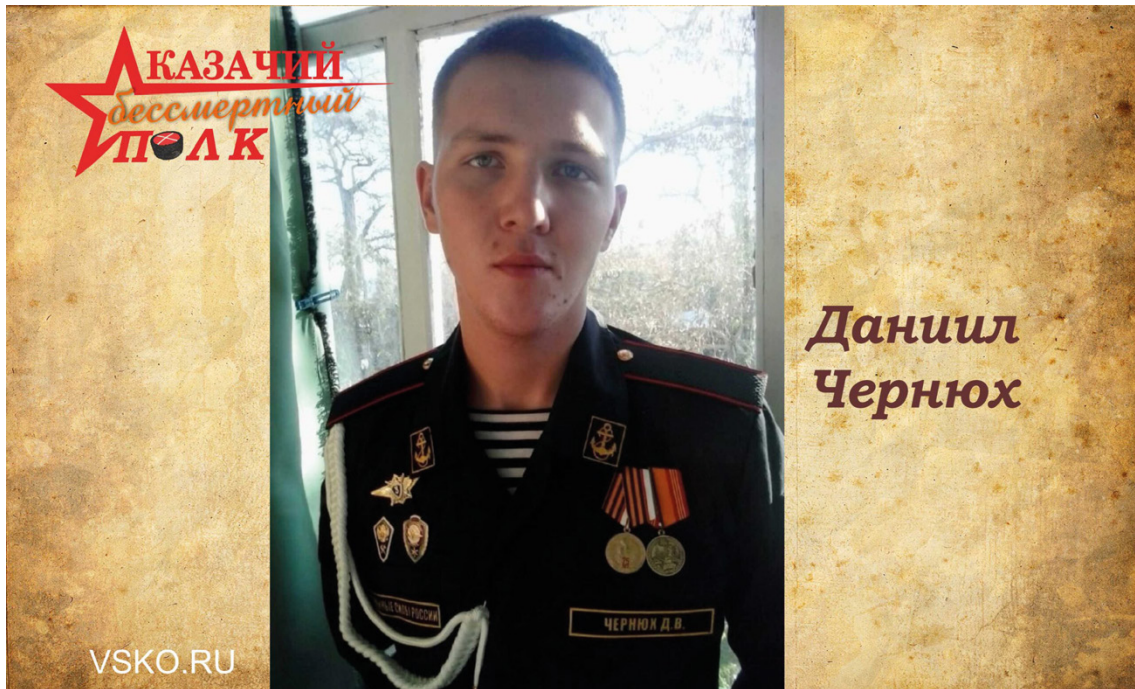
На платформі Youtube є відео військово-патріотичного центру «Сиваш», присвячене випускнику Дмитрію Котову.⁴³

Учасник козацького руху – Даниил Чернюх

Чернюх Даниил Викторович [Чернюх Данило Вікторович] народився 15 серпня 2001 року у м. Феодосія. У школі-інтернаті навчався з 9 класу. Після закінчення одинадцятого класу навчався у Приморському професійному технікумі за фахом «автомеханік». У листопаді 2019 року був призваний на строкову військову службу, яку проходив у батареї артилерійської розвідки артилерійського полку берегової оборони 22-го армійського корпусу. Наказом командира частини був зарахований до списку учасників військового параду на відзначення 75-ї річниці «Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні» у Москві.

У 2021 році Д. Чернюх вступив на очну форму навчання до Кримського федерального університету імені Вернадського за спеціальністю «юриспруденція». З червня 2022 року залишив навчання в університеті та добровільно уклав контракт про службу у Збройних силах Російської Федерації. Д. Чернюх загинув 22 вересня 2022 року в районі села Новоолександрівка Херсонської області⁴⁴.

Відомо про діяльність у Феодосійській школі-інтернаті козачих класів і про співпрацю закладу з місцевою козацькою громадською організацією «Школа джур» (керівниця - Литвинова Светлана Станиславовна).⁴⁵ Юнак був членом цієї організації.⁴⁶

Джерело доступу: <https://vsko.ru/shkola-dzhur-prostilas-so-svoim-vypuschnikom-pogibshim-v-hode-svo/>

“ Он ходил с нами в походы, рос, впитывая в себя традиции предков, учился быть настоящим другом. Да, он был непокорным, но именно о таких писал Валентин Гафт: “Мамаша, успокойтесь, он не хулиган. Он не пристанет к вам на полустанке. В войну (Мамаев помните курган?) с гранатами такие шли под танки...”, – наголосила у своєму виступі керівник козацької школи Джур Светлана Литвинова [Світлана Литвинова].

[Він ходив з нами в походи, зростав, всотуючи традиції предків, вчився бути справжнім другом. Так, він був непокірливим, але саме про таких писав Валентин Гафт: “Мамо, заспокойтеся, він не хуліган. Він не пристане до вас на полустанку. У війну (Мамаєв пам’ятаєте курган?) з гранатами такі йшли під танки...”»].

44 <https://pobedagazeta.ru/archives/23883>

45 <https://feosanschool.ru/blog-kategorii/277-s-dnem-zashchitnika-otechestva>

46 <https://crimea-news.com/society/2022/12/26/1005160.html>

Данило Чернюх нагороджений російським орденом Мужності посмертно.

“ Мы будем помнить о его подвиге и на его примере будем воспитывать в себе такие качества, как патриотизм, любовь к своим близким, к родной земле и родной школе, чтобы, как Даниил Викторович, в любой момент были готовы встать на защиту наших соотечественников... Мы непобедимы в своей духовности и в нашей памяти. До тех пор, пока в нас будет жить память о погибших героях, пока мы будем помнить о том зле, которое творили фашисты в Великую Отечественную войну и продолжают творить сейчас, мы будем сильны.. И поверьте, ни один враг не сможет нас победить, пока мы будем едины. Всем скорейшего окончания СВО и мирного неба над головой», – звернувся до присутніх на церемонії відкриття меморіальної дошки так званий «Голова адміністрації міста Феодосія» **Владимир Попенков [Володимир Попенков]**.⁴⁷

Джерело доступу:

<https://feo.rk.gov.ru/ru/article/show/11164>

[«Ми пам'ятатимемо про його подвиг і на його прикладі виховуватимемо в собі такі якості, як патріотизм, любов до своїх ближніх, до рідної землі та рідної школи, щоб, як Данило Вікторович, у будь-який момент були здатні стати на захист наших співвітчизників... Ми непереможні у своїй духовності та в нашій пам'яті. Доки в нас житиме пам'ять про загиблих героїв, поки ми пам'ятатимемо про те зло, яке вчиняли фашисти у Велику Вітчизняну війну і продовжують вчиняти зараз, ми будемо сильні. І повірте, жоден ворог не зможе нас перемогти, доки ми будемо єдині. Всім якнайшвидшого закінчення СВО та мирного неба над головою].

2 березня 2023 року у Феодосійській санаторній школі-інтернаті відбувся урок мужності «Я – русский. Я иду до конца» [«Я – росіянин. Я йду до кінця»] разом із відкриттям меморіального стенду, встановленого за ініціативою **Російської громади Криму** у шкільному музеї бойової слави, де розміщені стенди, присвячені героям так званої «Великої Вітчизняної війни» та воїнам-інтернаціоналістам [радянської війни в Афганістані].

Джерело доступу: <http://surl.li/izkcd>

Наша Родина, Россия, – страна героическая. В любых условиях наши мужчины готовы встать на защиту страны. Даниил был настоящим патриотом, который службу Родине считал главным делом своей жизни, как учил его дедушка. Он мог бы сделать в своей жизни много хорошего и полезного для нашей страны, своей семьи. Пусть светлая память о нем живет в наших сердцах. Пусть этот мемориальный стенд каждый день напоминает подрастающему поколению, что в вашей школе учились настоящие герои, патриоты своей страны, – зазначила Инна Гринь [Інна Гринь], активістка Російської громади Криму.⁴⁸

[Наша Батьківщина, Росія – країна героїчна. За будь-яких умов наші чоловіки ладні стати на захист країни. Данило був справжнім патріотом, який службу Батьківщині вважав головною справою свого життя, як навчав його дідусь. Він міг би зробити у своєму житті багато хорошего та корисного для нашої країни, своєї родини. Хай світла пам'ять про нього живе у наших серцях. Нехай цей меморіальний стенд щодня нагадує підрастаючому поколінню, що у вашій школі навчалися справжні герої, патріоти своєї країни»]

ТІ, ЧІЇ РОДИЧІ Є ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ЧИ ПРОПАГАНДИСТАМИ МІЛІТАРИЗМУ

Илья Нечайкин

Нечайкин Илья Дмитриевич [Нечайкін Ілля Дмитрович] народився 20 серпня 1999 р. у м. Сімферополь.⁴⁹ Впродовж 2005-2016 рр. навчався у школі №29.

48 <http://www.ruscrimea.ru/2023/03/09/urok-muzhestva-v-g-feodosii-v-pamyat-o-daniile-chernyuhe.htm>

49 <https://vk.com/id66494036>

2016 року закінчив школу і був призваний до лав Збройних сил Російської Федерації. Служив у 22 армійському корпусі у складі берегових військ Військово-морського флоту Російської Федерації у званні молодшого сержанта. Ілля Нечайкін загинув 9 липня 2022 року під час так званої «СВО». Посмертно нагороджений орденом Мужності.⁵⁰

Джерело доступу: <http://surl.li/izsoo>

Цікавою є особистість рідного брата загиблого. Це Павел Дмитриевич Нечайкін [Павло Дмитрович Нечайкін], котрий обіймає посаду провідного спеціаліста з роботи з молоддю ДНОЗ ДО РК «Кримпатріотцентр» (підтверджується списком працівників організації),⁵¹ будучи також керівником військово-патріотичного клубу «Бастіон», працівником ЗЦ «Центральний» з підготовки до військової служби.⁵² Публічно оголошена мета організації – підготовка до служби збройних сил Російської Федерації та патріотичне виховання громадян.⁵³

П. Нечайкін опікувався поширенням ідей російського мілітаризму серед кримських дітей ще у 2016 і 2017⁵⁴ роках. У 2020-2021 роках Нечайкін як провідний спеціаліст по роботі з молоддю ДНОЗ ДО РК «КРИМПАТРИОТЦЕНТР» знайомив учасників республіканського семінару з напрямками роботи Центру щодо розвитку Всеросійського дитячо-юнацького руху «Юнармія» в окупованому Криму.⁵⁶

50 <https://opcrimea.ru/novosti/v-pamyat-o-geroe-svo-ile-nechajkine-otkryli-memorialnuyu-dosku-v-simferopole.html>

51 <https://www.krympatriotcentr.ru/nashi-otdely/metodicheskij-otdel>

52 https://vk.com/armageddon_rider,

53 <https://myrotvorets.center/criminal/nechajkin-pavel-dmitrievich/>

54 <https://simhm.ru/news/977-urok-muzhestva-kakoyu-cenoy-zavoevano-schaste.html>

55 <https://simhm.ru/news/856-kulturno-obrazovatelnoe-meropriyatie-i-shla-po-krasnoy-ploschadi-voyna.html>

56 <https://krippa.ru/index.php/14-moduli/1748-2020-2029>

Нечайкін-старший активно пропагував участь кримських дітей у мілітаристських заходах, таких, як славнозвісна «Вахта пам'яті» [Вахта пам'яті]:

” Участие в «Вахтах памяти» не проходит для ребят бесследно... В душе пятнадцатилетнего парня буквально все переворачивается, когда он поднимает на плечи гроб с останками погибшего бойца и потом опускает в яму для захоронения. Многие испытывают настоящий шок, а девочки — плачут. Ребята возвращаются домой другими, уже более осознанно воспринимают понятия “подвиг отцов и дедов”, “защита Родины”, “Отчизна”, – розповідав фахівець відділу військово-патріотичного виховання, пошукової та реконструкторської роботи, військово-історичного туризму та увічнення пам'яті воїнів, полеглих під час захисту Вітчизни, **Павло Нечайкін**.⁵⁷

[«Участь у “Вахтах пам'яті” не проходить для дітлахів безслідно... в душі п'ятнадцятирічного хлопця буквально все перевертається, коли він піднімає на плечі труну з останками загиблого бійця і потім опускає в яму для поховання. Багато хто відчуває справжній шок, а дівчатка – плачуть. Діти повертаються додому іншими, вже більш усвідомлено сприймають поняття “подвиг батьків і дідів”, “захист Батьківщини”, “Вітчизна”].

Джерело доступу: <https://crimeapress.info/esche-v-odnoy-simferopolskoy-shkole-poyavilas-memorialnaya-doska-v-chest-vypusknika-geroya-svo/>

Планом з патріотичного виховання на 2018/2019 навчальний рік муніципального бюджетного загальноосвітнього закладу «Середня загальноосвітня школа № 29 імені маршала Г. К. Жукова» муніципальної освіти міського округу м. Сімферополь Республіки Крим, де навчався І. Нечайкін, було передбачено, зокрема, такі заходи:

21.	День Конституции Российской Федерации	12 декабря	Войнаровская М. И.
22.	День Неизвестного Солдата – в память о российских и советских воинах, погибших в боевых действиях на территории нашей страны или за ее пределами	03.12	Жаркова В. Г.
23.	День героев Отечества	09.12	Классные руководители, Жаркова В. Г.
24.	День Республики Крым	20.01	Беленко Е. В. Классные руководители Войнаровская М.И.
25.	День полного освобождения советскими войсками города Ленинграда от блокады его немецко-фашистскими войсками (1944 год)	27.01	Учителя истории
26.	День разгрома советскими войсками немецко-фашистских войск в Сталинградской битве в 1943 году.	02.02	Классные руководители
27.	Конкурс рефератов и сочинений на тему: «Его имя носит наша улица»	апрель, май	Беленко Е. В., учителя русского языка
28.	День памяти о россиянах, исполнявших служебный долг за пределами Отечества.	15.02	Классные руководители
29.	День воссоединения Крыма с Россией.	18.03	Беленко Е. В. Классные руководители Войнаровская М.И.
30.	Международный день освобождения узников фашистских концлагерей	11.04	Учителя истории
31.	Проведение классных часов на тему: «Освобождение Крыма от немецко-фашистских захватчиков»	апрель, май	Классные руководители
32.	Участие в эстафете памяти Б.Хохлова	апрель	Учителя физкультуры
33.	Кл. час. «Ветеран в моей семье» Презентация портрета.	апрель	Классные руководители
34.	Участие в «живом коридоре»	май	Администрация, классные руководители
35.	Митинг у мемориала «Дубки»	Апрель, май	Администрация, классные руководители
36.	Концерт для ветеранов ВОВ и жителей микрорайона	май	Беленко Е. В. Учителя музыкального искусства

Відомо, що в школі діє загін Юнарії (дата заснування невідома).⁵⁸ Також в школі впроваджувалася програма «Розвиток системи додаткової освіти для дітей і дорослих» на 2015–2019 рр., один з напрямків якої – військово-патріотичний.⁵⁹

Военно-патриотическое направление

В широком понимании патриотизм трактуется как олицетворение любви к своей Родине, как активная сопричастность с ее историей, культурой, природой, с современной жизнью, ее достижениями и проблемами.

В содержании патриотического воспитания в первую очередь входят такие человеческие ценности, как гуманизм, нравственность, чувство собственного достоинства, гражданственность, оптимальное сочетание общественно-государственных и личных интересов; преемственность, сохранение и развитие лучших национальных духовных ценностей и традиций; нетерпимость к нарушениям норм морали и права, к проявлениям национализма.

В рамках данного направления могут реализовываться программы по военно-прикладным видам спорта, истории армии и флота, пограничных войск, кадетского движения.

Целью военно-патриотического направления дополнительного образования является патриотическое, гражданское становление личности, формирование готовности к защите Отечества и развитие гражданских компетенций, необходимых для выполнения конституционного долга.

Патриотическое воспитание представляет собой организованный и непрерывный процесс педагогического воздействия на сознание, чувства, волю, психику и физическое развитие учащихся, направленный на решение следующих задач:

- подготовка подрастающего поколения к военной службе и воспитание уважения к Российской Армии;
- воспитание гражданственности, патриотизма и любви к Родине;
- формирование профессионально значимых качеств и умений, верности конституционному и воинскому долгу;
- воспитание бережного отношения к героическому прошлому нашего народа, землякам;
- физическое и духовно-нравственное развитие детей и подростков;
- совершенствование ценностно-ориентированных качеств личности, обеспечение условий для самовыражения обучающихся, их творческой активности.

58 <https://school29.online/Upload/Public/file/2022-2023/otchet%20samoobsled.pdf>

59 <https://crimea-news.com/society/2022/11/11/989201.html>

Максим Степанов

Степанов Максим Сергеевич [Степанов Максим Сергійович] народився 27 січня 2001 року у селищі Зуя Білогірського району Криму⁶⁰. У 2007–2018 рр. навчався в школі №1. Відомо про діяльність гуртка Юнармії в школі, є інформація про прийняття присяги учнями школи. М. Степанов загинув у серпні 2022 року. За бойові нагороди був нагороджений орденом Мужності.

Батько Максима – військовослужбовець Збройних сил України, котрий, ймовірно, зрадив присязі.⁶¹

Джерело доступу: <http://surl.li/izstz>

„Этот парень выбрал непростой, но важный и серьезный путь. Он мужественно защищал Родину, отдал свою жизнь за наше мирное небо. Этот подвиг заслуживает безграничного уважения и вечной памяти, – написала так звана «голова Комітету з охорони здоров'я та соцполітики Держради Республіки» Анна Рубель.⁶²

[Цей хлопець вибрав непростий, але важливий і серйозний шлях. Він мужньо захищав Батьківщину, віддав своє життя за наше мирне небо. Цей подвиг заслуговує безмежної поваги і вічної пам'яті»].

Джерело доступу: <http://surl.li/izstz>

60 https://instagram.com/maksim_stepanov21?igshid=YmMyMTA2M2Y=

61 <https://www.crimea.kp.ru/online/news/5113131/>

62 WWW.CRIMEA.KP.RU: <https://www.crimea.kp.ru/online/news/5113131/>

Александр Патрашку

Патрашку Александр Александрович [Патрашку Олександр Олександрович] народився 22 січня 2001 р. у м. Євпаторія у родині військовослужбовця Збройних сил України. Навчався у Новоозернівській середній школі м. Євпаторія, де зараз діють загони Юнарії та кадетські класи.

Після закінчення школи у 2018 році був призваний до армії, пройшов строкову службу у 108-му гвардійському десантно-штурмовому полку на Кубані.

Після закінчення строкової служби повернувся додому, але, підписавши контракт, вступив до 56-го гвардійського десантно-штурмового полку Феодосії.⁶³ Загинув у вересні 2022 року у російсько-українській війні. У лютому 2023 року у Новоозернівській школі встановили пам'ятний знак Олександрові Патрашку.

Джерело доступу: https://vk.com/wall752075514_334

Джерело доступу: https://vk.com/wall752075514_112

Батько – Олександр Патрашку, котрий у званні капітана третього рангу Військово-Морських Сил України служив на складі матеріально-технічного забезпечення, перейшов у 2014 році на бік окупантів і у подальшому служив у військових формуваннях РФ у тому ж Новоозерному.⁶⁴

У 2018 році у Новоозернівській середній школі м. Євпаторія за угодою з Кримською військово-морською базою відкрито перший кадетський клас. 2020 року в паралелі 5-х класів відкрито другий кадетський клас. У закладі впроваджується «Програма

⁶³ <https://e-zdravnitsa.ru/index.php?area=1&p=news&newsid=27683>

⁶⁴ <https://sevastopol.su/news/v-evpatorii-pochtili-pamyat-pogibshego-v-svo-zemlyaka-desantnika>
<https://fakty.ua/ru/414271-ego-otec-tozhe-predal-ukrainu-rossiyane-v-krymu-ustroili-avtoprobeg-dlya-ubitogo-okkupanta>

діяльності кадетського класу» (термін реалізації – 2018–2023 рр.). У програмі діяльності школи окремо зазначено «формування поваги до Російської армії, гуманне виховання підростаючого покоління на традиціях батьків та дідів» як одну з цілей виховання.

В рамках Соглашения о развитии шефских связей между муниципальным бюджетным общеобразовательным учреждением «Новоозерновская средняя школа города Евпатории Республики Крым» и Крымской военно-морской базой для обучающихся кадетского класса МБОУ «НСШ» были организованы поездки и экскурсии в 2020 году:

- в воинскую часть Новоозерновского пункта базирования;
- в город Севастополь (посещение 68-й Краснознаменной бригады охраны водного района, музея Черноморского флота);
- в краеведческий музей города Евпатории.

Обучающиеся кадетского класса являлись активными участниками в конкурсах, фестивалях:

- Республиканский конкурс «Вахта Памяти поколений – «Пост №1» - победители муниципального этапа;
- фестиваль-конкурс «Парад солистов» - 2 место
- Республиканский Фестиваль песни кадетов – 2 место
- конкурс-фестиваль детского творчества «Крым в сердце моем» (номинации «Вокальный звездопад») – 3 место.

Еженедельно проводятся классные часы с представителями Новоозерновского пункта базирования, представителями Совета ветеранов поселка, Союза советских офицеров, казачества.

У День Героїв Вітчизни (23 лютого) в Євпаторійському краєзнавчому музеї відбувся урок історії «Героя звання священное!» На захід запросили учнів 8-го кадетського класу середньої школи № 17 (класна керівниця – Шахмардинова Е. А.), їм розповіли про «героїв нашого часу», зокрема про «подвиг» Олександра Патрашку.⁶⁵

Джерело доступу: <https://e-zdravnitsa.ru/index.php?area=1&p=news&newsid=27269>

Александр Краснобаев

Краснобаев Александр Алексеевич [Краснобаев Олександр Олексійович] народився 28 липня 1998 року у м. Сімферополь у родині військових, потім батька перевели на службу до м. Керч.⁶⁶ Вчився у політехнічному коледжі впродовж 2014–2017 рр.

⁶⁵ <https://e-zdravnitsa.ru/index.php?area=1&p=news&newsid=27269>

⁶⁶ <https://kerchinfo.ru/novosti/proisshestiya/7253-orden-muzhestva-posmertno-voennogo-iz-kerchi-predstavili-k-gosudarstvennoj-nagrade>

(в одній групі з Олегом Орловим)⁶⁷. Після закінчення коледжу Олександр також пішов до армії. У 2017 році служив у морфлоті в Севастополі, там же у серпні 2018 року уклав військовий контракт. А з 2022 перевівся в Керч у в/ч 6915 Росгвардії.⁶⁸ Указом Президента Росії нагороджений орденом Мужності (по смертності).

Батьки Олексій та Лариса виховали єдиного сина в «доброті, коханні та патріотизмі». Про це розповіла мама Олександра. У родині Олександра завжди «шанували історію та пам'ять», бо «прадід і прабабуся пройшли Велику Вітчизняну війну, звільняли Керч та Севастополь».⁶⁹ На фото в відкритих джерелах зовсім юний Олександр зображений у радянському військовому однострої:

Ось такий лист отримали батьки Олександра від окупаційної влади Криму:

Уважаемые Алексей Владимирович и Лариса Владимировна!

Командование и весь личный состав воинской части приносит Вам глубокие и искренние соболезнования в связи с гибелью Вашего сына ефрейтора Краснобаева Александра Алексеевича.

24 августа 2022 года воинская колонна подразделения, в составе которого Ваш сын выполнял служебно-боевые задачи в ходе проведения специальной военной операции, при совершении марша попала в огневую засаду противника. В ходе боестолкновения Ваш сын Александр проявил мужество и отвагу, но к глубочайшему сожалению пал смертью храбрых на поле боя. За мужество, отвагу и верность воинскому долгу командованием воинской части направлено представление о награждении ефрейтора Краснобаева Александра Алексеевича «Орденом Мужества» (по смертності).

Вы воспитали настоящего гражданина, отдавшего свою жизнь за своё Отечество. Ваш сын ценой своей жизни доказал честное отношение к выполнению воинского долга, что станет примером беззаветного служения Родине для многих молодых людей, решивших посвятить себя защите Отечества.

Джерело доступу:
<http://surl.li/iztpe>

- 67 <https://ru.krymr.com/a/news-kerch-doski/32137177.html>
<https://archive.ph/jVK3T#selection-1469.101-1471.32>
<https://kerchinfo.ru/novosti/proisshestviya/7253-orden-muzhestva-posmertno-voennogo-iz-kerchi-predstavili-k-gosudarstvennoj-nagrade>
- 68 <https://veteranykerch.ru/posts/krasnobaev-aleksandr-alekseevich>
- 69 <https://мыкерчь.пф/news/kerchanina-predstavili-k-nagrade-posmertno/>

Натомість батько Олександра Краснобаєва подякував ініціаторам встановлення меморіальної дошки:

“ На примере его и его боевых товарищей будут воспитываться и другие поколения, которые живут в нашем городе-герое, где своей кровью защитили город от немецко-фашистских захватчиков наши деды. Также хочу сказать, я, как отец, очень признателен тому, что увековечена память нашего сына и его боевых товарищей, что об этом будут помнить, – **відмітив Краснобаєв-батько**.⁷⁰

[На прикладі його та його бойових товаришів виховуватимуться й інші покоління, які живуть у нашому місті-герої, де своєю кров'ю захистили місто від німецько-фашистських загарбників наші діди. Також хочу сказати, я, як батько, дуже вдячний тому, що увічнено пам'ять нашого сина та його бойових товаришів, що про це пам'ятатимуть].

На офіційній сторінці навчального закладу в соціальній мережі «Вконтакте» розміщена інформація про функціонування в коледжі загонів Юнарії та кадетських класів, проведення військово-патріотичних змагань, турнірів тощо.⁷¹ Юнарійці також брали участь у церемонії відкриття дошки.

“ «Сегодня на стенах учебного заведения рядом с фамилиями защитников времен Великой Отечественной войны появились имена Героев современности». ⁷²

[Сьогодні на стінах навчального закладу поряд із прізвищами захисників часів Великої Вітчизняної війни з'явилися імена Героїв сучасності]

Джерело доступу: <https://мыкерчь.рф/news/ushedshie-v-vechnost-v-kerchi-otryli-memorialnye-doski-geroyam-svo/>

70 https://dzen.ru/media/rosrgvard_official/memorialnuiu-dosku-pogibshemu-v-hode-specoperacii-rosrgvardeicu-ustanovili-v-kerchi-6378e4758fd63c500e22af88

<https://kerchinfo.ru/novosti/proisshestviya/8530-v-kerchi-torzhestvenno-otkryli-memorialnye-doski-pamyati-pogibshikh-v-spetsoperatsii>

71 <https://ru.krymr.com/a/news-kerch-doski/32137177.html>

72 <https://мыкерчь.рф/news/ushedshie-v-vechnost-v-kerchi-otryli-memorialnye-doski-geroyam-svo/>

ТІ, У ЧИЇХ ШКОЛАХ Є ЗАГОНИ ЮНАРМІЇ, КАДЕТСЬКІ КЛАСИ, ІНШІ МІЛІТАРИСТСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Сергей Горбунов

Горбунов Сергей Юрьевич [Горбунов Сергій Юрійович] народився 24 липня 2000 року у Феодосії. Навчався в школі №2 м. Феодосія, закінчив у 2015 році 9 класів і продовжив навчання у політехнікумі Феодосії, пізніше – у Кримському федеральному університеті. В армію Сергія призвали 22 листопада 2019 року. Служив у Севастополі матросом-контрактником у зенітно-ракетному полку, а потім у Сімферополі – у 126-й окремій бригаді берегової оборони. Загинув 3 жовтня 2022 року.

Джерело доступу: <https://pobedagazeta.ru/archives/25194>

Джерело доступу: <https://pobedagazeta.ru/archives/25194>

“ Уважаемая Любовь Александровна (мати загиблого – авт.), сегодня в ваш адрес звучит много слов сочувствия, соболезнования, благодарности. Все мы понимаем, что какими бы важными и искренними не были эти слова, они не смогут заглушить боль вашей утраты. Эти слова нужны прежде всего тем, кто сюда сегодня пришел, чтобы почтить память Сергея. Особенно ребятам, которые сейчас возложат цветы к памятной доске и вернутся к занятиям. И, я уверен, вернутся уже немного другими, с осознанием, что в их родной школе учился настоящий герой, с осознанием, что нужно любить свою страну, знать и уважать её историю, – промовив Владимир Попенков.

На його думку, «причина виплеканого неонацизму в Україні – це відсутність пам'яті, понівечена історія, що перетворили братський народ на ворога» [ориг. – «причина возвращенного неонацизма на Украине – это отсутствие памяти, исковерканная история, превратившие братский народ во врага»].

[Любов Олександрівно, сьогодні на вашу адресу звучить багато слів співчуття, співчуття, подяки. Всі ми розуміємо, що якими б важливими та щирими не були ці слова, вони не зможуть заглушити біль вашої втрати. **Ці слова потрібні передусім тим, хто сьогодні сюди прийшов, щоб вшанувати пам'ять Сергія. Особливо дітлахам, які зараз покладуть квіти до пам'ятної дошки та повернуться до занять. І, я впевнений, повернуться вже трохи іншими, з усвідомленням, що у їхній рідній школі навчався справжній герой, з усвідомленням, що треба любити свою країну (себто Росію – авт.), знати та поважати її історію].**

У феодосійській школі №2 школі функціонують шкільний спортивний клуб «Лідер», загони Юнармії та Юних Інспекторів Руху. В школі діє програма виховання на 2021-2025 роки, що містить такі формулювання:

“ Современный национальный идеал личности, воспитанной в школе, – это высоконравственный, творческий, компетентный гражданин России, принимающий судьбу Отечества как свою личную, осознающей ответственность за настоящее и будущее своей страны, укорененный в духовных и культурных традициях российского народа.⁷³

[Сучасний національний ідеал особистості, вихованої в школі, – це високomorальний, творчий, компетентний громадянин Росії, який сприймає долю Вітчизни як свою особисту, усвідомлює відповідальність за сьогодення та майбутнє своєї країни, укорінений у духовних і культурних традиціях російського народу].

Відомо про участь юнармійців школи в акції «Лист солдатів», якою передбачено відправку листів підтримки військовослужбовцям Збройних Сил РФ.⁷⁴

73 <https://782329.selcdn.ru/leonardo/uploadsForSiteId/23847/texteditor/e2fd4513-7652-418e-8b50-03decc16452.pdf>

74 <https://feospecschool2.ru/item/1148127>

Владимир Чеботарев

Чеботарев Владимир Михайлович⁷⁵ [Чеботарьев Володимир Михайлович] народився 24 січня 2001 року у м. Керч. Навчався у школі №2. Був вихованцем футбольного клубу «Авангард» з 7 до 15 років, але вибрав навчання та службу в армії.

2020 року закінчив Судомеханічний технікум ФДБОЗ ВО «КДМТУ» за спеціальністю «Експлуатація судових енергетичних установок». Після закінчення технікуму був призваний до лав Збройних Сил Російської Федерації, потім продовжив військову службу за контрактом. У школі, де навчався Володимир, діють:

- програма всеросійського конкурсу «Классное пространство» [Класний простір], організаторами якої є загальноросійська суспільно-державна дитячо-юнацька організація «Российское движение школьников» [Російський рух школярів], Юнармія, автономна некомерційна організація «Большая Перемена» [Велика зміна] за підтримки Міністерства освіти Російської Федерації.⁷⁶ За роки навчання хлопця матеріали на сайті школи відсутні. Інформації про кадетські класи на сайті школи немає.

На сайті школи розміщений план виховання на 2021–2025 роки, розроблений відповідно до Стратегії розвитку виховання в Російській Федерації на період до 2025 року, що передбачає «воспитание высоконравственной личности, разделяющей российские традиционные духовные ценности» [виховання високоморальної особистості, яка поділяє російські традиційні духовні цінності] як ключове завдання для педагогічного колективу. Програма також наголошує на тому, що:

“ Исторические события 2014 года, связанные с возвращением Крыма в состав Российской Федерации, ярко продемонстрировали высокий патриотический потенциал крымского общества, основанный на цивилизационном выборе, чувстве неотъемлемой сопричастности у народа Крыма к российскому культурному и духовному миру⁷⁷.

[Історичні події 2014 року, пов'язані з поверненням Криму до складу Російської Федерації, яскраво продемонстрували високий патріотичний потенціал кримського суспільства, що ґрунтується на цивілізаційному виборі, почутті невід'ємної причетності народу Криму до російського культурного та духовного світу].

У листопаді 2022 року меморіальну дошку на честь Володимира розмістили на будівлі середньої загальноосвітньої школи №2.⁷⁸

75 <https://vk.com/dead.friend2001>

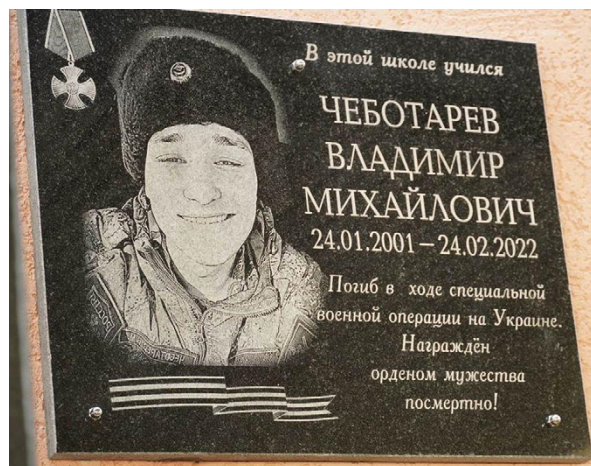
76 <https://ru.krymr.com/a/news-kerch-doski/32137177.html> <https://kerch.bezformata.com/listnews/svetlaya-pamyat-geroyu/103421494/>
<https://ru.krymr.com/a/kerch-krym-voyna-ukraina-gibel-voyennykh/32308600.html>
<https://veteranykerch.ru/posts/chebotarev-vladimir-aleksandrovich>

77 https://kerch2.krymschool.ru/upload/rkskerch2_new/files/Of/e4/Ofe434887df13f6d63a9607d573f1877.pdf

78 <https://crimea-news.com/society/2022/11/19/992066.html>

Джерело доступу: <https://crimea-news.com/society/2022/11/19/992066.html>

Джерело доступу: <https://crimea-news.com/society/2022/11/19/992066.html>

У Політехнічному коледжі м. Керч було встановлено аж три дошки, присвячені загиблим учням, серед яких Володимир Чеботарьов, Николай Гуцел [Микола Гуцел] і Олег Орлов.

Джерело доступу: <https://xn--e1ajfs9aul-xn--p1ai/news/ushedshie-v-vechnost-v-kerchi-otryli-memorialnye-doski-geroyam-svo/>

Николай Гуцел

Гуцел Николай Алексеевич [Гуцел Микола Олексійович] народився 5 травня 1999 року у м. Новоросійськ.⁷⁹ Закінчив політехнічний коледж у м. Керч.⁸⁰ За офіційною російською версією, рядовий Гуцел із десантно-штурмової роти батальйону морської піхоти Чорноморського флоту РФ загинув у Маріуполі 14 березня 2022 року. Указом Президента Росії його нагороджено орденом Мужності (посмертно).⁸¹

⁷⁹ <https://www.temryuk.ru/presscenter/news/v-shkole-10-otkryli-memorialnuyu-dosku-i-partu-v-chest-geroya-spetsoperatsii/>

⁸⁰ <https://ru.krymr.com/a/news-kerch-doski/32137177.html> https://m.vk.com/away.php?to=https%3A%2F%2Fkerchpoliteh.ru%2FNovosti%2FDen-pamyati-voinov-internacionalistov&post=-193311684_1165

⁸¹ <https://kerchinfo.ru/novosti/proisshestiya/8530-v-kerchi-torzhestvenno-otkryli-memorialnye-doski-pamyati-pogibshikh-v-spetsoperatsii>

Джерело доступу: <http://surl.li/jbrwu>

Олег Орлов

Орлов Олег Артемович народився 3 серпня 1998 року. Проживав в м. Аджимушкай. Закінчив школу №26, після закінчення 9 класу вступив до коледжу на спеціальність «кухарь-кондитер». Навчався у ГБПОЗ РК «Керченский политехнический колледж» протягом 2014–2017 років.⁸² Також вчився у школі №26, де на його честь було встановлено меморіальну дошку.⁸³

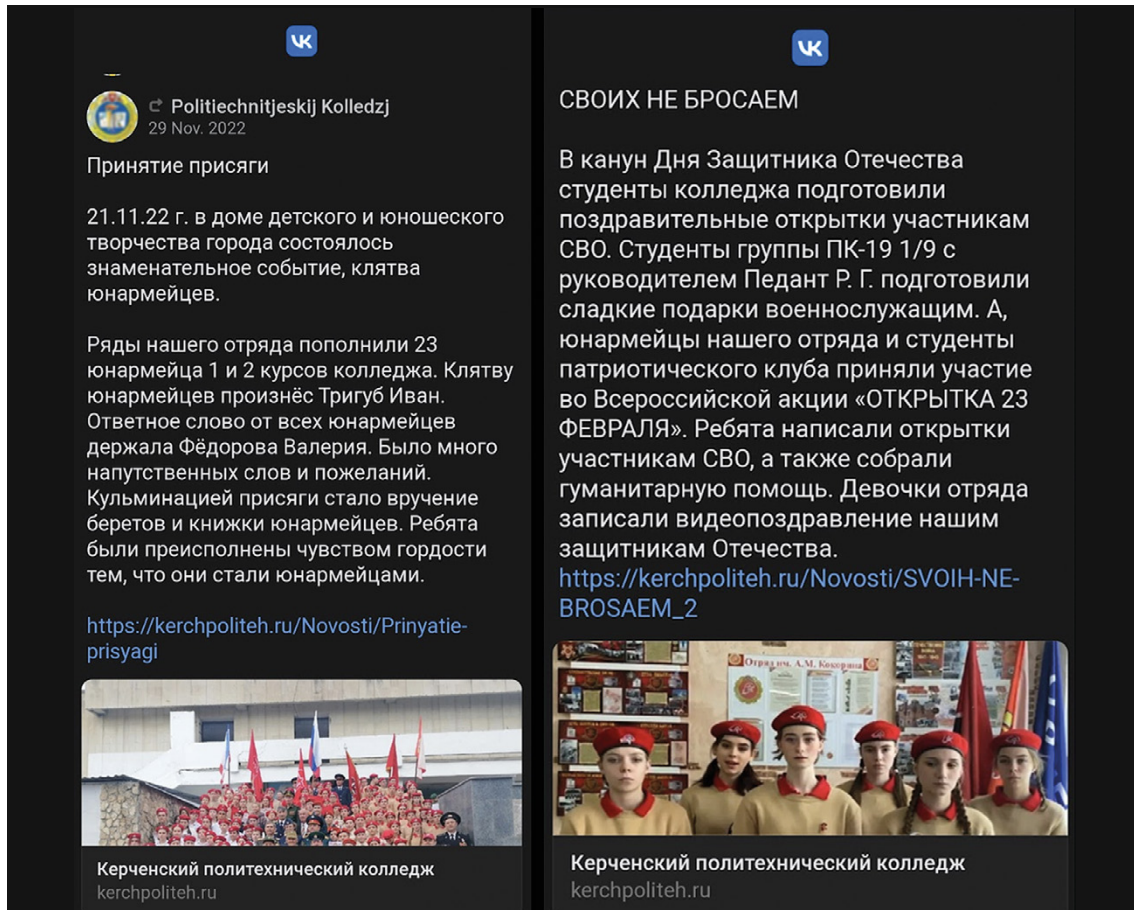
Джерело доступу: <https://crimea24tv.ru/content/v-kerchi-v-den-geroya-otechestva-otkrili/>

82 <https://ru.krymr.com/a/news-kerch-doski/32137177.html> https://m.vk.com/away.php?to=https%3A%2F%2Fkerchpoliteh.ru%2FNovosti%2FDen-pamyati-voinov-internationalistov&st=-193311684_1165

83 <https://ru.krymr.com/a/news-kerch-doski/32137177.html> <https://crimea-news.com/society/2022/12/09/999486.html>

Старший навідник 2-го мотострілецького батальйону 150-ї дивізії ЗС РФ Олег Орлов загинув 15 березня 2022 року у районі селища Приазовське Запорізької області. Указом Президента Росії нагороджено орденом Мужності (посмертно). У нього було дві доньки.

На офіційній сторінці навчального закладу в соціальній мережі «Вконтакте» розміщена інформація про функціонування в коледжі загонів Юнармії та кадетських класів, проведення військово-патріотичних змагань, турнірів тощо.

Інформація про навчальну програму за роки навчання Олега Орлова відсутня (сайт недоступний для перегляду з території України).

Тимофей Перепелица

Перепелица Тимофей Александрович [Перепелица Тимофій Іванович] народився 15 березня 2000 року у селі Уварівка Нижньогірського району.⁸⁴ Навчався в Уварівській середній загальноосвітній школі у 2006–2015 роках. Після школи вступив до залізничного технікуму. У листопаді 2018 року вступив на військову службу, а згодом отримав звання молодшого сержанта.⁸⁵ У 2020 році відслужив у російській військовій частині в Перевальному Сімферопольського району у військах реактивної артилерії старшим навідником реактивної системи залпового вогню «Град».

84 <https://vk.com/id292005787>

85 <https://crimea24tv.ru/content/v-odnoy-iz-shkol-krima-poyavilas-memori/>

В школі діє гурток Юнарії та ГТО (Загальноросійський рух «Готов к труду и обороне» [Готовий до праці та оборони]) в складі шкільного спортивного клубу «КІЯТ».

График работы кружков

Название кружка	Время работы	Руководитель кружка
Юнария	среда 15.15 – 16.00 (четная)	Аджибиев З.М.
ГТО	среда 15.15 – 16.00 (нечетная) (гр 2)	Аджибиев З.М.
ГТО	четверг 13.25 – 14.10 (гр 1)	Аджибиев З.М.

2 вересня 2023 року у школі села Уварівка з'явилася меморіальна дошка на честь Тимофія Перепелиці.⁸⁶

Джерело доступу: <https://crimea-news.com/society/2022/09/02/962310.html>

Джерело доступу: <https://crimea-news.com/society/2022/09/02/962310.html>

У Сімферополі на фасаді Сімферопольського технікуму залізничного транспорту та промисловості також відкрили пам'ятну дошку на його честь.

Джерело доступу: <http://surl.li/jafbz>

Тяжело прощаться с героем, нам не вернуть его близким и родным... Теперь частичка героя будет жить здесь, в этом учебном заведении, и передавать другим поколениям подвиг защиты нашей свободы, нашей Родины», – підкреслив на відкритті меморіальної дошки так званий «заступник голови адміністрації Сімферополя» **Ислям Усеинов** [Іслям Усеїнов].⁸⁷

[Важко прощатися з героєм, нам не повернути його близьким і рідним... Тепер частка героя житиме тут, у цьому навчальному закладі, і передаватиме іншим поколінням подвиг захисту нашої свободи, нашої Батьківщини].

Егор Толмачев

Толмачев Егор Михайлович [Толмачов Єгор Михайлович] народився 3 липня 2002 року у м. Макіївка Донецької області. Закінчив Севастопольський Морський коледж СевДУ, роки навчання: 2017–2021.

В навчальному закладі, який закінчував Толмачов, активно діє Юнармія, зокрема є інформація про посвяту студентів, заходи воєнно-патріотичного виховання, юнармійські бали, починаючи з 2018 року (тобто в роки навчання Толмачова).⁸⁸

Єгор Толмачов вступив у 2017-му році на спеціальність «Експлуатація суднового електрообладнання та засобів автоматики». Після закінчення навчання у 2021 році пішов на контрактну службу у ЗС Росії.⁸⁹ Служив на кораблі «Новочеркасск» у ранзі матроса, загинув під час російсько-української війни на маріупольському напрямку.⁹⁰

Джерело доступу: <http://surl.li/jafcc>

87 <https://www.politnavigator.net/v-simferopole-uvekovechili-pamyat-o-pogibshem-geroe.html>

88 <https://stv92.ru/novosti/obshchestvo/v-sevastopole-otkryli-pamyatnuyu-dosku-uchastniku-svo-egoru-tolmachevu/>
https://vk.com/sev_mk?w=wall-105538113_6976

89 <https://dnr-news.ru/society/2023/03/16/267489.html>

90 <https://stv92.ru/novosti/obshchestvo/v-sevastopole-otkryli-pamyatnuyu-dosku-uchastniku-svo-egoru-tolmachevu/>

„Подвиг Егора навсегда останется в наших сердцах. Каждый раз, ребята, когда вы заходите в колледж, смотрите на эту доску, помните, что этот молодой человек отдал жизнь за то, чтобы у нас над головами было мирное небо, – зазначив так званняй «перший заступник голови Гагарінського району Севастополя» **Юрий Иванченко [Юрій Іванченко]**.⁹¹

[Подвиг Егора назавжди залишиться у наших сердцах. Дітлахи, щоразу, коли ви заходите до коледжу, дивіться на цю дошку, пам'ятайте, що цей юнак віддав життя за те, щоб у нас над головами було мирне небо].

Джерело доступу: <http://surl.li/jafth>

Алексей Онопченко

Онопченко Алексей Аркадьевич [Онопченко Олексій Аркадійович] народився 15 червня 2001 року.⁹² Закінчив школу №4 в 2018 році в місті Армянськ. Був молодшим сержантом, командиром десантно-штурмового відділення морської піхоти 810 окремої гвардійської бригади морської піхоти імені Костянтина Жукова. Указом Президента Російської Федерації був нагороджений орденом Мужності посмертно.⁹³

В школі діють загони Юнарії.⁹⁴ Також на сторінці спільноти «Юнармия Армянск» розміщені численні фото/відео публікації участі школярів з 30Ш №4 м. Армянськ у заходах під егідою Юнарії.⁹⁵

Джерело доступу: <http://surl.li/jafx>

91 <https://obyektiv.press/node/130470>

92 <https://vk.com/darkpin>

93 <https://moyaokruga.ru/severnayatavrada/Articles.aspx?articleId=561156>

94 <https://ru.krymr.com/a/news-armyansk-onopchenko/32141673.html>
http://armgov.ru/menu/nash_gorod/news_gorod/uvekovechit_pamyat1/

95 <https://vk.com/public207026421>

Дмитрий Грибенштейн

Грибенштейн Дмитрий Леонович [Грібенштейн Дмитро Леонович] народився 14 грудня 2001 року. **Біологічні батьки позбавлені батьківських прав.** Хлопець вважався сиротою, опікункою була Інна Горбанчук, якій хлопця передала відповідна служба.

Навчався у коледжі хімічної промисловості м. Армянськ, який закінчив в 2020.⁹⁶ Після закінчення коледжу був призваний до ЗС РФ, через півроку підписав контракт. Військове звання – єфрейтор, навідник гранатометного взводу моторілового батальйону військової частини 12676.

Джерело доступу:

<https://monm.rk.gov.ru/ru/article/show/2177>

Відомо про діяльність в коледжі «загонів добровольців», проведення заходів військово-патріотичного виховання,⁹⁷ діяльність «Движения Первых» [Руху перших], оздоблення коледжу символами Z та V, зустрічі з військовослужбовцями так званої «СВО».⁹⁸

Джерело доступу: <https://crimea24tv.ru/content/v-armyanske-otkrili-memorialnuyu-dosku/>

96 <https://monm.rk.gov.ru/ru/article/show/2177>

97 https://vk.com/wall-162099954_875?fbclid=IwAR1bYivPGHcdOiplFhebQfdog2BZDUDFf0cREJTz59X_vQHP8EEKfnwKFw4

98 <https://ru.krymr.com/a/news-na-severe-kryma-memorialnaya-doska/32195971.html>
<https://crimea24tv.ru/content/memorialnuyu-dosku-v-chest-pogibshego/>

Армянский колледж химической промышленности

24 Mar at 7:52 am

...

21.03.2023 г. в колледже среди обучающихся 1, 2 курсов проведено внеклассное мероприятие «Урок мужества». На этом уроке участник СВО, наш выпускник 2021 г. по профессии 15.01.05. Сварщик (ручной и частично механизированной сварки (наплавки)), Малыхин Д. рассказал о том, как стал участником специальной военной операции, о том, что служба в армии требует от военного человека глубоких знаний, умений ориентироваться в любой ситуации, любви к Родине, о важности выполнения воинского долга. Студенты с большим интересом слушали о быте и традициях военнослужащих. В завершении встречи обучающиеся выразили огромную благодарность нашему герою и пожелали Победы.

Максим Старовойтов

Старовойтов Максим Владиславович народився 11 серпня 1999 року у м. Сімферополь.⁹⁹

Навчався у школі №23 у 2006–2017 роках. Після закінчення 10-го класу вступив до ТНУ ім В. І. Вернадського (Інститут післядипломної освіти, спеціальність «економічна кібернетика»). По закінченню коледжу був призваний до лав Збройних сил Російської Федерації. Був старший матросом, кулеметником 2-ї роти 382-го окремого батальйону міста Темрюк, 810-ї окремої гвардійської бригади морської піхоти Чорноморського флоту. Навесні 2022 року Максим Старовойтов був відправлений на так звану «СВО», загинув у квітні 2022 року.¹⁰⁰

На офіційному сайті школи розміщено інформацію про функціонування кадетських класів під патронатом МНС Росії (дати створення немає, тому відслідкувати, чи були вони за часів навчання Максима, неможливо, перша новина про захід датується 2019 роком).¹⁰¹

За 2017 рік на сайті розміщена новина про святкування російського дня народної єдності, метою якої було **формування гідного громадянина нашої країни (себто РФ)**. Завданням класної години було **патріотичне виховання школярів** через

99 <https://ru.krymr.com/a/news-krym-morpeh-doska/32122390.html>
<https://crimeapress.info/v-simferopole-otkryli-memorialnuyu-dosku-v-chest-pogibshego-zemlyaka-geroya-svo/>
https://www.instagram.com/maksotron_/
<https://vk.com/id209563901>

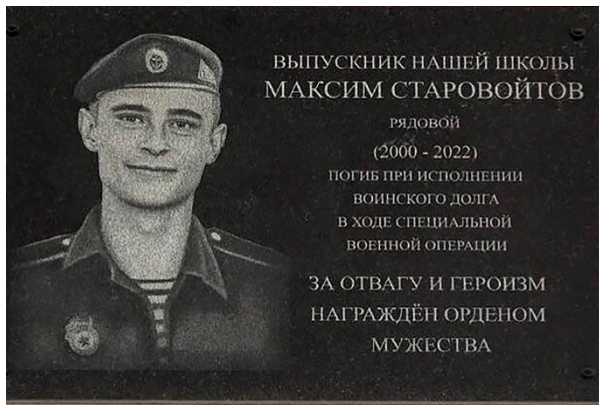
100 <http://simadm.ru/press/government/35607/>

101 <http://school23crimea.lbihost.ru/сведения-об-учреждении/музеи/>

усвідомлення необхідності загального єднання задля досягнення перемоги над загартниками.”

На сайті школи розміщені програми з виховання, серед яких зазначено і військово-патріотичний напрямок.

Також на сайті школи є новина про **посвячення учнів у лави Юнармії**, про участь їх у змаганнях юнармійців, про конкурс «Лист солдатові. Про дітей війни» тощо. На відкритті меморіальної дошки також були присутні діти в юнармійському однострої.

Джерело доступу:

<https://crimeapress.info/v-simferopole-otkryli-memorialnuyu-dosku-v-chest-pogibshego-zemlyaka-geroya-svo/>

Відкриттю дошки сприяв Громадський Рух «Герои Крыма» [Герої Криму] в рамках проєкта «Симферополь — город Героев!» [Сімферополь – місто Героїв].¹⁰²

Зенур Абдуразаков

Абдуразаков Зенур Ридванович народився 15 жовтня 2000 року. Навчався в школі №23 міста Сімферополь. Після строкової служби в армії підписав контракт і служив на Чорноморському флоті, Новоросійська військово-морська база Чорноморського флоту. У 2021 році у складі екіпажу підводного човна протягом 7 місяців брав участь у військовій операції в Сирії, а потім – з 2022 року – і в російсько-українській війні.¹⁰³ Указом Президента Російської Федерації від 25 березня 2022 року нагороджений орденом Мужності (посмертно).

Надія Аксьонова (заступниця голови так званої «Сімферопольської міської ради II скликання») зазначила, що у листопаді на території школи №23 вже проходила церемонія відкриття пам'ятної дошки ще одному «Герою СВО» – Максиму Старовойтову.

¹⁰² <https://crimea-news.com/society/2022/11/09/988127.html>

¹⁰³ <http://simgov.ru/press/government/4805/>

МБОУ СОШ №23 г. Симферополя

11 Apr at 6:46 pm · Government organization

...

11.04.2023. Юнармейцы нашей школы, обучающиеся 8-А и 8-Б классов, приняли участие в муниципальном этапе Всероссийской военно-спортивной игры "Победа".
<https://crimea-news.com/society/2023/04/11/1050794.html>

Джерело доступу:

<http://simgov.ru/press/government/4805/>

Торжественное открытие муниципального этапа Всероссийской военно-спор...

crimea-news.com

55

Like

7

1.4K

Відомо, що в школі №23 активно функціонують кадетських класів під патронатом МНС Росії, відбувається посвячення учнів у лави Юнармії, впроваджуються програми патріотичного виховання.¹⁰⁴

Олег Голиченко

Джерело доступу:

<https://crimea-news.com/society/2023/05/10/1073639.html>

Голиченко Олег Валерьевич [Голиченко Олег Валерійович] народився 5 листопада 2001 року, навчався у школі №2 м. Чорноморськ і Євпаторійському будівельному технікуму. Загинув в складі підрозділу морської піхоти Чорноморського флоту Збройних Сил Російської Федерації.¹⁰⁵ Указом Президента Російської Федерації від 25.03.2022 року нагороджений орденом Мужності (посмертно).

104 <https://archive.ph/wip/YagkJ>
<https://school23crimea.lbihost.ru/кадеты/>
<https://archive.ph/BNok5>
https://vk.com/school23simf?w=wall-191552530_1374

105 https://vk.com/wall-112186891_8914

За словами директорки Чорноморської середньої школи №2 **Ольги Гаглоєвої [Ольга Гаглоєва]**:

Сегодняшнее мероприятие по увековечиванию памяти Олега Голиченко — честь для нас, честь для всей школы. Важно помнить и чтить память тех людей, которые отдали свои жизни за мирное небо над нашими головами. Они живы, пока мы о них помним!

[Сьогоднішній захід із увічнення пам'яті Олега Голіченка — честь для нас, честь для всієї школи. Важливо пам'ятати та вшановувати пам'ять тих людей, які віддали своє життя за мирне небо над нашими головами. Вони живі, доки ми пам'ятаємо про них]

На сайті школи розміщено виховну програма, де, зокрема, визначено такі напрями виховання:

- громадянське виховання – формування російської громадянської ідентичності, приналежності до спільноти громадян Російської Федерації, до народу Росії як джерела влади в Російській державі та суб'єкту тисячолітньої російської державності, поваги до прав, свобод та обов'язків громадянина Росії, правової та політичної культури;
- патріотичне виховання – виховання любові до рідного краю, Батьківщини, свого народу, поваги до інших народів Росії; історичне просвітництво, формування російської національної історичної свідомості, російської культурної ідентичності;
- духовно-моральне виховання – виховання з урахуванням духовно-моральної культури народів Росії, традиційних релігій народів Росії, формування традиційних російських сімейних цінностей; виховання чесності, доброти, милосердя, справедливості, дружелюбності та взаємодопомоги, поваги до старших, до пам'яті предків.

1.2 Направления воспитания

Программа реализуется в единстве учебной и воспитательной деятельности общеобразовательной организации по основным направлениям воспитания в соответствии с ФГОС:

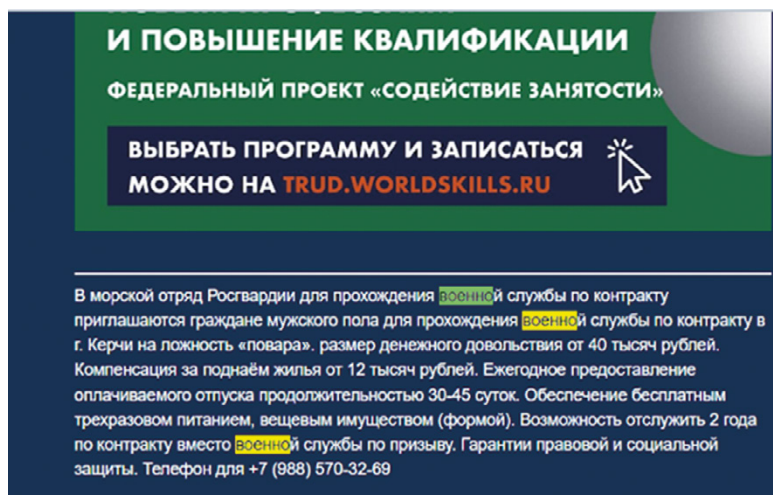
– **гражданское воспитание** — формирование российской гражданской идентичности, принадлежности к общности граждан Российской Федерации, к народу России как источнику власти в Российском государстве и субъекту тысячелетней российской государственности, уважения к правам, свободам и обязанностям гражданина России, правовой и политической культуры;

– **патриотическое воспитание** — воспитание любви к родному краю, Родине, своему народу, уважения к другим народам России; историческое просвещение, формирование российского национального исторического сознания, российской культурной идентичности;

– **духовно-нравственное воспитание** — воспитание на основе духовно-нравственной культуры народов России, традиционных религий народов России, формирование традиционных российских семейных ценностей; воспитание честности, доброты, милосердия, справедливости, дружелюбия и взаимопомощи, уважения к старшим, к памяти предков;

Скріншот з веб-сайту школи

У школі функціонують загони Юнармії, Юних інспекторів руху, шкільний спортивний клуб «Смолоскип». На сайті технікуму, де навчався Олег, розміщене оголошення про набір для проходження служби в Росгвардії за контрактом.

Скріншот з веб-сайту технікуму

8 травня 2023 у «Сквері Героїв» встановили меморіальні дошки «Герои СВО, отдавшие жизни за Родину», серед яких була і дошка на честь О. Голіченка.¹⁰⁶

Джерело доступу:
<http://surl.li/jbbvw>

Мама Олега Голіченка **Марина Іванова** розповідає, що у нього завжди було бажання служити в армії:

“ Я считаю, что мужчина должен пройти службу в армии. Потому что армия меняет. И Олега поменяла, он стал еще лучше. Уже участвуя в СВО, сын просил меня не плакать и не волноваться, говорил, что Победа непременно будет за нами. Олег мне часто говорил: «Мам, твои деды погибли на войне, освобождая мир от нацистской чумы. Почему я не могу защищать страну, чтобы дети жили под мирным небом?». Я знаю, что о нем будут помнить многие, помнить о том, каким он был замечательным человеком, другом, сыном. Сегодняшнее мероприятие очень важно не только для нас, родителей, но и для школьников, и для будущего поколения, они должны помнить о тех, кто с оружием в руках ценой своей жизни защищали Родину.¹⁰⁷

¹⁰⁶ <https://crimea-news.com/society/2023/05/08/1072307.html>

¹⁰⁷ <https://gazeta-chi.ru/obshestvo/v-chernomorskom-rajone-uvekovechili-pamyat-uchastnikov-svo>

[«Я вважаю, що чоловік має пройти службу в армії. Бо армія змінює. І Олега змінила, він став ще кращим. Вже беручи участь у СВО, син просив мене не плакати і не хвилюватись, казав, що Перемога неодмінно буде за нами. Олег мені часто казав: «Мам, твої діди загинули на війні, звільняючи світ від нацистської чуми. Чому я не можу захищати країну, щоб діти жили під мирним небом?». Я знаю, що про нього пам'ятатимуть багато хто, пам'ятатимуть про те, яким він був чудовою людиною, другом, сином. Сьогоднішній захід дуже важливий не тільки для нас, батьків, а й для школярів, і для майбутнього покоління, вони повинні пам'ятати про тих, хто зі зброєю в руках ціною свого життя захищали Батьківщину].

Андрей Ветров

Ветров Андрей Русланович [Ветров Андрій Русланович] народився 14 серпня 2002 року. Навчався в одному технікумі з Олегом Голіченком. З 2020 року служив у Збройних Силах РФ кулеметником, загинув у серпні 2022 року. Указом Президента Російської Федерації був нагороджений посмертно орденом Мужності.¹⁰⁸

Джерело доступу: <https://crimea-news.com/society/2023/05/10/1073639.html>

Валентин Ісайчев

Ісайчев [Ісайчев] Валентин Владленович народився у 2001 році у м. Сонячна Долина. У школі-гімназії №1 Валентин Ісайчев навчався у початкових класах. У липні 2020 року він був призваний на строкову службу, а вже в лютому 2021 року підписав контракт. До моменту відправлення на так звану «СВО» служив у Севастополі, у 810-й бригаді морської піхоти Чорноморського флоту.

22 лютого 2023 року у Судаку на фасаді школи-гімназії №1 відкрили меморіальну дошку Валентину Ісайчеву. Посмертно його нагороджено орденом Мужності.¹⁰⁹

За словами дідуся Валентина – Віктора Петровича Ісайчева – своїх онуків він з дитинства готував до «захисту Батьківщини»:¹¹⁰

Мы мужчины, и мы должны быть мужчинами. По-другому и не воспитаны. Но от судьбы не уйдешь, родину нужно защищать. Иначе эти отморозки и в Крым бы пришли, тогда и нам, старикам, пришлось бы подняться.

¹⁰⁸ <https://crimea-news.com/society/2023/05/05/1070113.html>

¹⁰⁹ <https://sudakgs.rk.gov.ru/ru/article/show/3892>

¹¹⁰ WWW.CRIMEA.KP.RU: <https://www.crimea.kp.ru/daily/27380.5/4573349/>

[Ми чоловіки, і ми маємо бути чоловіками. Інакше не були виховані. Але від долі не втечеш, батьківщину треба захищати. Інакше ці відморозки і в Крим прийшли б, тоді і нам, старим, довелося б піднятися].

Під час вручення нагороди матері В. Ісайчева голова муніципальної освіти міського округу Судак, так званий «голова Судакської міської ради» **Константин [Костянтин] Рожко** заявив:

“Огромное спасибо вам за вашего сына. Он проявил мужество и героизм, оказался верным воинской присяге и **погиб, защищая интересы Российской Федерации**.¹¹¹

[Велике дякую вам за вашого сина. Він виявив мужність і героїзм, залишився вірним військовій присязі та загинув, захищаючи інтереси Російської Федерації].

Джерело доступу: <https://sudakgs.rk.gov.ru/ru/article/show/3892>

На світлині з церемонії відкриття дошки – діти в кадетському однострої. На сайті школи є новина за 2019 рік про складання присяги юнармієць учнями школи.¹¹² Також зазначається про проведення акцій «талісман добра» на підтримку «героїв» так званої СВО». ¹¹³

У березні 2023 року у школі відбувся пам'ятний захід, присвячений Валентину Ісайчеву. Захід розпочався у шкільній бібліотеці ім. Ю.Є. Бєлова, де встановлено «Парта героя» та оформлено книга спогадів вчителів і однокласників. Директорка школи [Вилкова Елена Дмитриевна] Вилкова Олена Дмитрівна у своєму виступі зазначила, що «подвиг Ісайчева Валентина Вадимовича – це моральний урок обов'язку та вірності присязі, своєму народу». ¹¹⁴

111 <https://sudak.me/news/3638-solnechnodolnec-valentin-isaichev-nagrazhden-ordenom-muzhestva-posmertno.html>

112 <https://www.sudakschool1.ru/?news=487>

113 https://sudakschool1.ru/parenting.html?news=1146#page_news

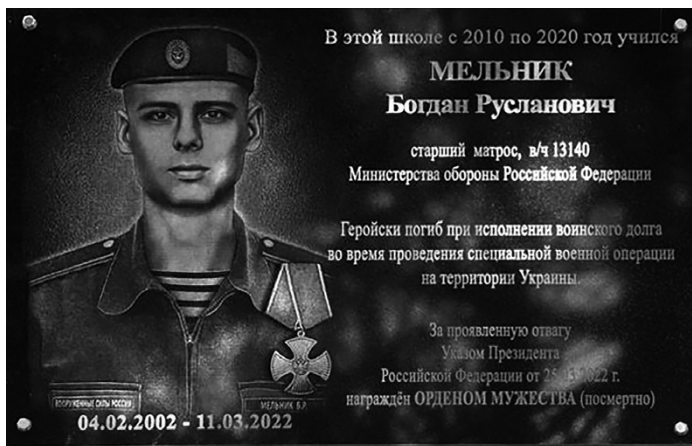
114 https://sudakschool1.ru/parenting.html?news=1087#page_news

В січні 2023 року у всіх класах МБОУ «Школа-гімназія №1» міського округу Судак відбувалися бесіди про «кримчан-героїв-захисників Вітчизни», зокрема про «подвиги героїв-учасників СВО», котрі «виросли на доблесних прикладах своїх дідів та прадідів».¹¹⁵ У плані виховної роботи на 2022-23 рік передбачено проведення патріотичних заходів, зокрема участь дітей в місячнику військово-патріотичної роботи «Я – патриот России» [Я – патріот Росії].¹¹⁶

Ці заходи курує радниця директора з виховної роботи та взаємодії з дитячими громадськими об'єднаннями – **Лефтерова І.А.** Керівником шкільного загону «Юнармія» школи є **Резван С.Н.**¹¹⁷

Богдан Мельник

Мельник Богдан Русланович народився 4 лютого 2002 року, ймовірно уродженець м. Красноперекіпськ. Навчався у школі № 3 м. Красноперекіпськ у 2010–2020 р. Після школи служив старшим матросом. Указом Президента Російської Федерації був нагороджений посмертно орденом Мужності.

Джерело доступу: <https://crimea-news.com/society/2023/05/05/1070076.html>

Слідчі Красноперекіпська також взяли участь у відкритті меморіальної дошки.¹¹⁸

Джерело доступу: <https://crimea-news.com/incident/2023/05/05/1070697.html>

¹¹⁵ https://sudakschool1.ru/parenting.html?news=1008#page_news

¹¹⁶ <https://sudakschool1.ru/assets/kalend-plan-vosp.pdf>

¹¹⁷ https://sudakschool1.ru/parenting.html?news=969#page_news

¹¹⁸ <https://crimea-news.com/incident/2023/05/05/1070697.html>

МБОУ школа №3 г. Кrasноперекопска
вчора о 17:12

5 мая 2023 года состоялся торжественный митинг, посвященный открытию мемориальной доски в честь выпускника нашей школы Богдана Мельника, погибшего при исполнении воинского долга в ходе специальной военной операции и награжденного посмертно Орденом Мужества.

Право открыть мемориальную доску было предоставлено юнармейцам нашей школы.

Все собравшиеся почтили минутой молчания и отдали дань уважения погибшему герою, чье имя навсегда вписано в летопись мужества и отваги.

В знак вечной памяти и скорби гости, родные и близкие, обучающиеся и учителя школы возложили цветы к памятной доске.

<https://crimea24tv.ru/content/v-krasnoperekopske-otkr..>

В Кrasноперекопске открыли мемориальную доску в честь погибшего героя ...
crimea24tv.ru

Відомо про діяльність в школі Юнармії, про патронат над освітнім закладом Слідчого комітету РФ, про активні патріотично-виховні заходи у школі. Право відкрити табличку було надано школярам-юнармійцям.

Максим Гутовский

Гутовский Максим Юрьевич [Гутовський Максим Юрійович] народився 6 березня 1999 року, навчався у школі №4 м. Кrasноперекопськ (2005–2016).

11 квітня 2023 року в МБОУ «ЗОШ № 4» м. Кrasноперекопська відбулося відкриття меморіальної дошки на честь випускника школи Максима Гутовського, котрий загинув під час так званої «СВО» та посмертно був нагороджений орденом Мужності.¹¹⁹

Джерело доступу: <https://crimea-news.com/society/2023/04/11/1051220.html>

Вже після окупації півострова, а саме 16 грудня 2015 р., у тирі школи №4 за програмою пробного тестування ГТО («Готовый до труда і оборони» – авт.) відбулися змагання зі стрільби з пневматичної гвинтівки, у яких взяли участь команди п'яти шкіл. На заході з вітальним словом виступали тимчасово виконуючий обов'язки

начальника відділу так званого «Військового Комісаріату Республіки Крим у місті Красноперекопськ та Красноперекопському районі» **Микола Саприкін** і начальник так званого «відділу з питань молодіжної політики, фізичної культури, спорту та туризму» **Володимир Москаленко**. Тоді 3 місце на змаганнях посів саме Максим Гутовський.¹²⁰

Владимир Цыгоний

Цыгоний Владимир Владимирович [Цыгоний Володимир Володимирович] народився 20 березня 2001 року, уроженець Євпаторії. Навчався в 14 школі м. Євпаторія. Закінчив технікум за спеціальністю «комп'ютерні мережі», а у 2021 році був призваний до армії на строкову службу і служив в лавах морської піхоти, а саме у 810-ї бригаді в Севастополі. Там пізніше склав присягу і підписав контракт. Загинув у Херсонській області 9 жовтня 2022 року.¹²¹

За інформацією офіційного сайту школи, у закладі діють загони Юнармії, зокрема у 2017 році повідомлялося про участь школярів у змаганнях зі стрільби в лазерному тирі.¹²² В 2019 році відбулась посвята нових учасників Юнармії з числа учнів школи.

МБОУ "Средняя школа №14 города Евпатории Республики Крым "

Блог

Главная • 2019 • Янв • 22 • Церемония посвящения в ряды Всероссийского военно-патриотического общественного движения «Юнармия»

Церемония посвящения в ряды Всероссийского военно-патриотического общественного движения «Юнармия»

17-42

20 января 2019г. в Евпатории прошли торжественные мероприятия, посвященные празднованию 318-ой годовщины со дня образования инженерных войск России.

В этот день на мемориале «Красная горка» состоялась церемония посвящения в ряды Всероссийского военно-патриотического общественного движения «Юнармия».

В мероприятии приняли участие представители командования и военнослужащие 68 отдельного морского инженерного полка Черноморского флота, республиканских министерств и ведомств, руководства города, юнармейцы, евпаторийцы.

Военнослужащие инженерного полка тесно сотрудничают с общественным движением «Юнармия». На базе полка создана «Школа юного сапера», где вступающие в ряды юнармейцы будут обучаться азам военного дела.

В торжественной обстановке евпаторийские школьники приняли клятву юнармейцев, прозвучал гимн Юнармии. В рядах юнармии есть и учащиеся нашей школы, которые после принятия клятвы получили удостоверение юнармейца. (учащиеся 10-х классов).

Мероприятие продолжилось показательным выступлением военнослужащих по рукопашному бою и смогли ознакомиться с образцами вооружения, экипировки и военной техники Вооруженных сил.

Все желающие попробовали традиционную солдатскую кашу.

Скріншот з веб-сайту школи

120 <http://www.krasnoperekopsk.net/2015/12/v-tire-shkoly-4-g-krasnoperekopska-proshli-sorevnovaniya-po-strelbe-iz-pnevmaticheskoy-vintovki/>

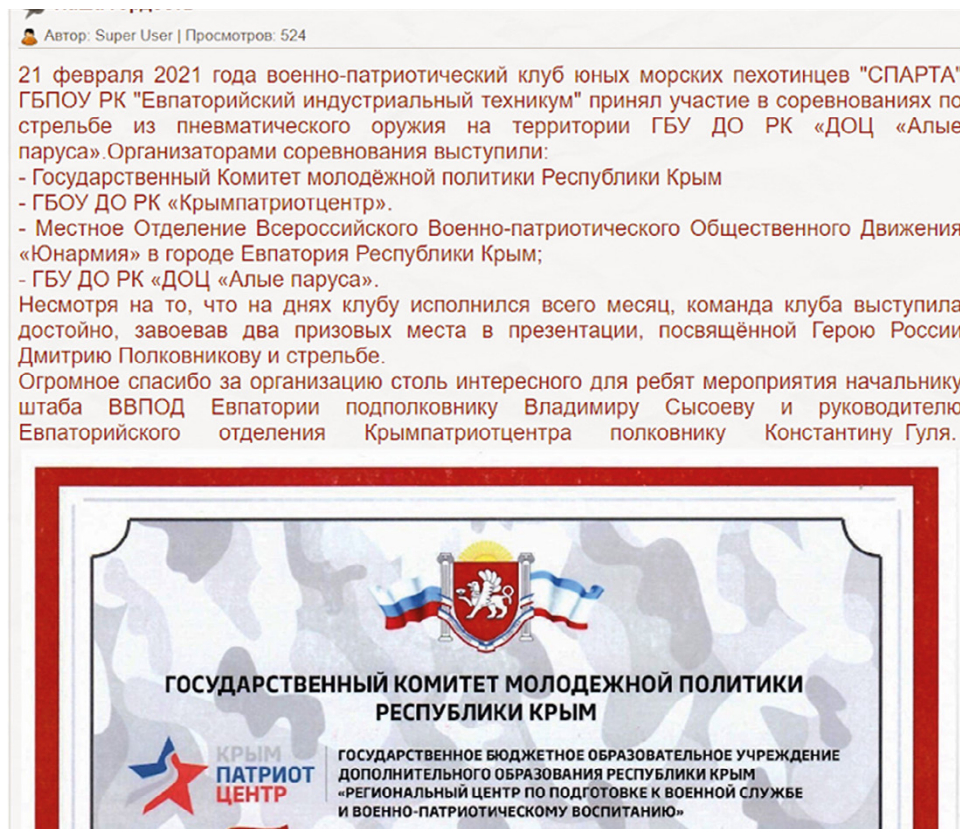
121 <https://www.crimea.kp.ru/daily/27464/4720628/>

122 http://shkola14evp.ucoz.ru/blog/otkrytyj_gorodskoj_turnir_sredi_shkolnikov_goroda_evpatorii_po_strelbe_v_lazernom_tire/2017-11-07-215

Дмитрий Лошатецкий

Лошатецкий Дмитрий Викторович [Лошатецький Дмитро Вікторович] народився 25 квітня 2002 року у селі Кумове Роздольненського району, навчався у МБЗЗ «Кумовська школа»¹²³. Сайт школи створений 2023 року, тому прослідкувати особливості навчального процесу в роки навчання Д. Лошатецького неможливо. Сторінок у со-цмережах не знайдено. Інформації про діяльність у школі Юнармії чи кадетських класів теж не знайдено.

У Евпаторійському індустріальному технікумі, де навчався Д. Лошатецький, функціонує військово-патріотичний клуб юних морських піхотинців «СПАРТА»,¹²⁴ створений в 2020 році (ймовірно, за роки навчання Лошатецького).

Скріншот з веб-сайту технікуму

Члени клубу беруть участь в заходах, організованих, зокрема, Юнармією і Крим-патріотцентром. Також на сайті технікуму розміщено інформацію про присутність

123 <https://new.crimiz.ru/rubriki/102-lyudi-i-sudby/20289-na-parte-ego-fotografiya-i-vsegda-zhivye-tsvety>

124 <https://simferopol.bezformata.com/listnews/hode-spetcoperatcii-dmitriyu-loshatetckomu/113714776/>

<http://eit46.ru/index.php/novosti/1477-vypusknnoj-2022>

<http://surl.li/jbehn>

<https://kumovo.crimeaschool.ru/news/294>

<https://new.crimiz.ru/rubriki/102-lyudi-i-sudby/20289-na-parte-ego-fotografiya-i-vsegda-zhivye-tsvety>

начальника місцевого штабу Всеросійського військово-патріотичного громадського руху «Юнармія» **Сисоєва Володимира Валерійовича** на урочистих заходах у навчальному закладі, що може свідчити про співпрацю. Юнармійський загін функціонує у районному Роздольненському центрі дитячої та юнацької творчості ім. А.М. Данилина, тому можна припустити, що школярі Роздольненського району залучені до його діяльності.

Джерело доступу:

<https://new.crimiz.ru/rubriki/102-lyudi-i-sudby/20289-na-parte-ego-fotografiya-i-vsegda-zhivye-tsvety>

Роздольненська «районна рада» Республіки Крим ухвалила рішення присвоїти Курівській школі ім'я «кавалера ордена Мужності Дмитра Лошатецького».¹²⁵

ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ ЗАГОНІВ ЮНАРМІЇ НА ЧЕСТЬ ЗАГИБЛОГО

Антон Лешуков

Лешуков Антон Геннадьевич [Лешуков Антон Геннадійович] народився 17 липня 2000 року у м. Красноперекопськ. Навчався в школі №1 у 2006–2016 роках.¹²⁶ Під час служби в армії був командиром гармати гаубичного артилерійського дивізіону в/ч 87717.

Джерело доступу: <http://surl.li/jbeia>

¹²⁵ <https://razdolnoe.rk.gov.ru/ru/article/show/3193>

¹²⁶ <https://crimea24tv.ru/content/v-krasnoperekopske-otkrili-memorial/>

У школі діє загін Юнармії, якому у 2022 році було присвоєно ім'я Антона Лешукова.¹²⁷

Джерело доступу: <https://crimea-news.com/society/2022/10/28/984223.html>

Дмитрий Ярошик

Ярошик Дмитрий Витальевич [Ярошик Дмитро Віталійович] народився 18 травня 2003 року. Уродженець с. Трактове. Був старшим навідником гранатометного взводу мотострілецького батальйону.

Навчався в Іллінській школі ім. О. К. Коробчука у 2009–2018 роках.¹²⁸ У травні 2021 року підписав контракт на військову службу, яку відбував у військовій частині с. Перевальне Сімферопольського району у берегових військах флоту РФ. Загинув у липні 2022 року під час російсько-української війни.

¹²⁷ <https://crimea-news.com/society/2023/02/22/1022723.html>
<https://crimea-news.com/society/2022/10/28/984309.html> <https://crimea-news.com/society/2022/10/28/984223.html>

¹²⁸ <https://crimea24tv.ru/content/v-krasnoperekopskom-rayone-otkrili-m/>

Джерело доступу: <https://crimea24tv.ru/content/v-krasnoperekopskom-rayone-otkrili-m/>

У Іллінському НВК ім. О. К. Коробчука діють загони Юнармії.¹²⁹ У березні 2023 року юнармійському загону села Іллінка присвоїли ім'я Дмитра Ярошика. На церемонії до лав юнармійського руху долучилися 10 учнів Іллінського НВК ім. О. К. Коробчука, командиру загону вручили прапор імені «єфрейтора Дмитра Ярошика, кавалера ордена Мужності».¹³⁰

Джерело доступу: <https://crimea-news.com/society/2023/03/18/1032416.html>

129 https://vk.com/wall-167928602_1161

130 <https://crimea-news.com/society/2023/03/18/1032416.html>

Висновки

Як зазначила Фаріда Шахід, спеціальна доповідка ООН з культурних прав, усі постконфліктні суспільства стикаються з необхідністю встановлення тонкого балансу між забуванням і пам'яттю. Тому вкрай важливо, щоб процеси меморіалізації не функціонували як «порожня риторика вшанування пам'яті загиблих, залишаючи поза полем зору причини та контекст минулих трагедій і приховуючи сучасні виклики».¹³¹

Натомість, у встановленні меморіальних дошок у закладах освіти тимчасово окупованого Криму на честь загиблих під час так званої «спецоперації» вбачається використання механізму меморіалізації як інструменту насадження конкретної ідеології, вигідної окупаційній адміністрації Криму й уряду Російської Федерації. Окрім того, меморіалізація у цьому контексті має за мету не вшанувати пам'ять жертв російсько-української війни, а налаштувати молоде покоління кримчан проти України, спонукаючи юнацтво наслідувати приклад тих, хто був змушений воювати проти власної країни. Такий підхід протирічить засадам, сформульованим спеціальною доповідкою ООН з культурних прав щодо меморіалізації.

Протиправність такої форми вшанування пам'яті загиблих під час так званої «СВО» є безсумнівною, ця політика пам'яті протирічить засадам, закладеним у доповіді Ф. Шахід, тому що:

- перш за все, цілком замовчується та спотворюється контекст загибелі, а саме те, що Росія є державою-окупантом півострова Крим і м. Севастополь, і діти, котрі навчались в школі у 2014 році, автоматично набули громадянства РФ і були призвані до лав Збройних Сил РФ всупереч приписам міжнародного гуманітарного права, яке прямо забороняє такі дії¹³²;
- з 2014 року окупаційна влада Криму здійснювала активну роботу з насадження українським дітям російської ідентичності і готувала їх до служби в Збройних Силах РФ;
- як свідчать деякі репортажі, наприклад, зі встановлення дошки Олександрю Краснобаєву, батьки та родичі схвалювали і підтримували таку ідеологію, тобто і в родині діти не могли почути альтернативної думки;
- меморіальні дошки встановлюються саме на фасадах закладів середньої освіти, у присутності і з активним залученням дітей, яким представники окупаційних адміністрацій розповідають про «преемственність поколень» у захисті Вітчизни [себто Російської Федерації], у такий спосіб закликаючи наслідувати приклад загиблих військовослужбовців.

Ідеологія російського мілітаризму, який глорифікує службу в російській армії, репрезентуючи її як виконання громадянського обов'язку, проникла у всі сфери суспільного життя, зокрема в освіту. Як демонструють проаналізовані біографії загиблих:

131 Report on memorization processes in post-conflict and divided societies, [Звіт про процеси меморіалізації в постконфліктних і розділених суспільствах], A_HRC_25_49-EN, Para 17.

132 <https://zmina.info/articles/yak-rosiya-porushuye-pravo-na-osvitu-pid-chas-okupaciyi-kvalifikaciya-za-mizhnarodnym-pravom/>

- достеменно відомо про членство в Юнарії одного загиблого;
- відомо про участь в козацькому русі одного загиблого;
- інформацію про функціонування в школах саме під час навчання загиблих юнарієвського чи козацького рухів і кадетських класів складно перевірити, але на цей час у всіх школах констатовано наявність хоча б однієї з зазначених організацій. Окрім того, у всіх перевірених випадках навчальні заклади функціонують у контексті нарративу патріотичного виховання – відповідні програми, клуби, заходи тощо.

Меморіальні дошки, встановлені на кримських закладах освіти з початку так званої «СВО», використовують пам'ять цих жертв російського мілітаризму як додатковий механізм мілітаризації та індоктринації майбутніх поколінь. На церемонії відкриття меморіальної дошки загиблому юнарієвцю Дмитру Котову так званий «голова адміністрації м. Джанкой» Ігорь Івин [Ігор Івін] заявив.

“Подвиг Дмитрия [Котова], как и всех погибших наших земляков, навсегда останется в наших сердцах... **каждый раз, ребята, когда вы заходите в школу, смотрите на эту доску, и помните, что этот молодой человек отдал жизнь за то, чтобы у нас над головами было мирное небо.**¹³³

[Подвиг Дмитра, як і всіх загиблих наших земляків, назавжди залишиться в наших серцях... **щоразу, діти, коли ви заходите до школи, дивіться на цю дошку, і пам'ятайте, що цей юнак віддав життя за те, щоб у нас над головами було мирне небо**].

Також під час відкриття дошок представники окупаційної адміністрації Криму використовують порівняння з подіями Великої Вітчизняної Війни, формулюючи у кримських дітей хибні паралелі між боротьбою радянської армії з нацизмом у 1940-х роках і нинішньою війною РФ проти України. Ця політика, як вже зазначалося у вступній частині, є продовженням практики міфологізації перемоги над нацизмом і використання її як інструменту консолідації радянського – а потім і російського – суспільства, розширюючи її новим міфом про «героїв» так званої «СВО».

Особливо небезпечним є те, що ці дошки новим «героям» встановлюються саме на фасадах закладах освіти, де кожного дня концентрується велика кількість дітей, які, як зазначала Фаріда Шахід, є особливо вразливими до маніпуляцій за допомогою фізичних меморіалів. Дитина, яка кожного дня має проходити біля таких дошок в стінах власного навчального закладу, з одного боку, сприйматиме службу в російській армії як нормальне явище, з іншого – тлумачитиме смерть у війні проти України як прояв виняткового героїзму. Такий вплив є недопустимим як з позиції засад меморіалізації, так і в контексті прав дитини як таких.

Щодо меморіалізації, пам'ятні дошки на закладах освіти використовуються Російською Федерацією де-факто як інструмент міфологізації конкретних подій, метою якого є мілітаризація та індоктринація суспільства.¹³⁴ Меморалізація в цьому випадку не передбачає жодного іншого трактування конкретних подій, окрім імперативу про необхідності пам'ятати про конкретні події та тлумачити їх у трактуванні, вигід-

133 <https://inlens24.ru/memorialnaya-doska-vypuskniku-dzhankoy-2023.html>

134 https://lb.ua/blog/koalitsiia_ua5am/545996_yak_rosiya_znishchuie_identichnist.html

ному саме Російській Федерації. Цей підхід протирічить основним засадам процесу меморіалізації, описаних спеціальною доповідачкою ООН з культурних прав Фаріде Шахід.

У контексті прав дитини особлива роль у такій ідеологічній стратегії відведена саме освіті, що має спрямовуватися на виховання поваги до прав людини та засад Статуту ООН і підготовку дитини до свідомого життя у вільному суспільстві в дусі розуміння, миру, терпимості, рівноправності та дружби. Натомість розміщення меморіальних дошок на закладах освіти окупованого Криму на честь «героїв» так званої «СВО» є додатковим інструментом мілітаризації та індоктринації кримських дітей, яких окупаційний уряд Криму вже з дитинства готує до смерті за інтереси Російської Федерації. Слід зазначити, що цей процес розпочався де-факто з моменту окупації Криму у 2014 році, а з початком так званої «СВО» стали з'являтися матеріальні докази такого злочину РФ, який занадто довго лишався невидимим для світової спільноти.

Після деокупації Криму перед українським суспільством постане досить складне і болюче питання: як ставитись до громадян, котрі брали участь у війні проти власного народу. Що до дітей, які опинились під окупацією у 2014 році, підхід до оцінки їхніх дій у контексті меморіалізації має бути максимально виваженим і базуватися перш за все на тому, що 9 років життя під окупацією не минає без впливу на свідомість особи, і тому всі заяви про буцімто «добровільну» служби в російській армії та участь у так званій «СВО» не відповідають дійсності, з огляду на масштаби військової пропаганди на півострові. **Саме Російська Федерація є відповідальною за загибель цих молодих людей на російсько-українській війні, і тому їхні історії слід розповідати не з позиції героїзації, а з розумінням того, що політика індоктринації та мілітаризації дітей і молоді має смертельні наслідки, щоб у майбутньому не відбулося повторення таких згубних практик.**

З 2011 року, з
українського Криму

Наша місія

Наближаємо реінтеграцію
населення деокупованих
територій та закладаємо ос-
нови гарантій неповторення

almenda.ngo@gmail.com

